

[Miljøministeren]

se med fredelig anvendelse af kerneenergi. Danmark deltager aktivt i dette arbejde.

Det er regeringens opfattelse, at man skal arbejde på at gøre risikoen så lille som muligt, og regeringen støtter derfor de bestræbelser, der internationalt finder sted med henblik herpå.

Den første sag på dagsordenen var:

### 1) *Forhandling om redegørelse nr. R 14:*

*Arbejdsministerens redegørelse af 21. april 1983 om lavindkomstkommissionens betænkning nr. 946/1982.*

(Redegørelsen anmeldt 21/4 83. Redegørelsen givet 21/4 83. Beslutning om forhandling 21/4 83).

### *Forhandling*

**Svend Auken (S):**

Havde Per Hækkerup levet, og havde han haft mulighed for at læse regeringens redegørelse om lavindkomstkommissionens betænkning, ville han have sagt, efter at han havde læst betænkningen, at ministerens redegørelse forholdt sig til den som en knyttet næve til et blåt øje. Det kan måske ikke siges at være nogen overraskelse. Regeringens målsætning og valg af midler i fordelingspolitikken er i åbenbar modstrid med ånden i de analyser og de forslag, der er fremkommet fra lavindkomstkommissionen.

Det kan ikke have været nogen nem opgave at have skrevet den redegørelse. Jeg sætter pris på, at arbejdsministeren ustandselig har skrevet i redegørelsen: regeringens opfattelse, regeringens opfattelse, det er bestemt ikke regeringens opfattelse, regeringen tillægger det stor betydning. Jeg tror ordet regering er det ord, der oftest går igennem redegørelsen, og det kan man kun være taknemlig for, for så er ansvaret for det, der står, og navnlig det, der ikke står i redegørelsen, i hvert fald placeret.

Efter vor opfattelse har regeringen på samtlige nøgleområder ført en politik stik imod lavindkomstkommissionens påvisninger af behovet for en større lighedspolitik. Man kan kun komme, uanset hvor elskværdig man er, til det resultat, at regeringen mener, at ligheden i det danske samfund er for udviklet, at afstanden mellem top og bund er

for kort. Lavindkomstkommissionens store arbejde viser imidlertid det modsatte. Den viser en meget betydelig afstand, når det gælder indkomster, formue, forbrug, bolig, uddannelse, arbejdsmiljø og beskæftigelse. Selv om der i løbet af 1970'erne og det første par år i 1980'erne er sket en vis udligning, navnlig hvad angår lønninger, uddannelse og boligforhold, er det danske samfund fortsat gennemfuret af sociale skel. Og lægger man skellene oven på hinanden og samler dem på enkeltindivider, i familier og i sociale grupper, viser det sig, at både overprivilegering og underprivilegering er dynamiske og selvforstærkende processer.

Lavindkomstmodtagere er selv børn af fattige mennesker. De har som deres forældre dårlig uddannelse og er oftest gift med mennesker i samme situation. De bor dårligt, har ringe formue. Halvdelen af den danske befolkning har overhovedet ingen andel i de private formuemasser, men har en nettogæld. De har ringe arbejdsmiljø, ingen tryghed i jobbet, dårligt helbred og også højere dødelighed end gennemsnittet for befolkningen. Hvad der er et nok så slående resultat af lavindkomstkommissionens arbejde: de lever uden nogen følelse af indflydelse på det samfund, der omgiver dem. Derfor siger kommissionens formand, Bent Hansen, i sin bog om lavindkomstkommissionen, at lighed er lig med frihed, at ulighed er lig med ufrihed, konformitet, passivitet. Når mennesker presses så hårdt, som mennesker med lav indkomst bliver det i vort samfund, tvinger det dem til at bruge en uforholdsmæssig del af deres tid, deres kræfter, deres personlige ressourcer til at overvinde de barrierer, som dagligdagen sætter.

Det var netop en forventning om et sådant billede af samfundets fordeling af goder, der gjorde, at den daværende socialdemokratiske regering nedsatte lavindkomstkommissionen. Kommissionen fik tre opgaver: at se, hvordan goderne i samfundet var fordelt, årsagerne til fordelingen – årsagerne til den skæve fordeling – samt for det tredje, hvilke forslag der kunne stilles for at rette op på tingene. Det billede, der tegner sig i kommissionens mange rapporter og undersøgelser i den afsluttende betænkning, er ikke noget optimistisk billede. Vilkårene for lavindkomstfamilier er selvfølgelig blevet forbedret i takt med den almindelige velstandsstigning i samfun-

[Svend Auken]

det, men om nogen ændret fordeling ud over de tre punkter, jeg nævnte før, er der ikke tale. Den høje økonomiske aktivitet kan altså i sig selv lede til bedre forhold, men uden at den bliver fulgt op af initiativer på andre områder, skabes der ikke øget lighed. Kommissionen er i så henseende navnlig hård ved uddannelsessystemet og skattesystemet i samfundet.

Blandt årsagerne til, at forholdene ikke er blevet væsentligt forbedret, og at der måske i dag er tale om en udvikling i den gale retning, peger kommissionen på mange forskellige forhold. Uddannelses- og skattesystemet har jeg nævnt; erhvervsudviklingen og beskæftigelsesudviklingen spiller en stor rolle. Et forhold, som kommissionen, synes jeg, med rette gør meget ud af, er det meget skæve kønsrollemønster i det danske samfund.

Hvad angår de politiske forslag i kommissionen, er det klart, at der er tale om forskellige holdninger, alt efter om det er arbejdsgivere, erhvervsrepræsentanter, eller det er lønmodtagerrepræsentanter, der har udtalt sig. Alligevel er det positivt, at det er lykkedes på mange områder at nå til enighed: værdien af høj økonomisk vækst, værdien af en tilpasning af vort skattesystem, uddannelsessystem og boligpolitiske system, behovet for en indsats for særligt udsatte grupper og kvinderne. Endelig en understregning af, hvor fremtidens beskæftigelsesmuligheder ligger.

Socialdemokratiet er enig i kommissionens måde at angribe problemerne på. Vi mener, at man til brug for debatten og de videre overvejelser har fået et virkelig glimrende materiale, desværre et meget deprimerende materiale, men også et materiale, der, hvis man følger dets råd, hvis man lytter til, hvad der bliver sagt, kan indeholde håb om forbedringer.

Vi vil meget gerne bestræbe os for at lægge vort politiske arbejde til rette, så det kommer i nøje overensstemmelse med lavindkomstkommissionens anbefalinger: en økonomisk politik baseret på vækst, konkurrenceevne og erhvervsudvikling, en aktiv beskæftigelsespolitik med vægt på de unges uddannelse, på byfornyelse, energi, miljø, på nye samarbejdsforhold mellem den offentlige og den private sektor, på støtte til udsatte grupper, undgåelse af den segmentering, der bliver værre under krisen, den segmentering i dem, der har trykt og fast arbejde, dem, der

har svingende arbejde, og dem, der intet arbejde har overhovedet.

Vi deler også kommissionens positive syn på den offentlige sektors rolle, og vi er tilhængere af den omlægning af skatte- og boligpolitikken, der peges på.

Vi har selv stillet forslag vedrørende erhvervs- og skattepolitikken, investeringer, ungdomsgaranti, betalt frihed til uddannelse.

Vi har selv arbejdet med forslag om større formuelighed og demokratisering af ejendomsretten og peget – som kommissionen – på behovet for en nedsat arbejdstid.

Men hvad vil regeringen? Efter vor opfattelse vil regeringen det modsatte. Undertiden får man den opfattelse, at regeringen ikke har noget imod, at samfundet segmenteres, at vi bevæger os hen i retning af et Danmark med to samfund, hvor de tre fjerdedele er velbærgede, men den sidste fjerdedel har det skidt og får det stadig ringere.

Vi hilser ikke denne polarisering og uenighed om velfærdsstaten velkommen. Vi anser den for at være farlig, og vi tror, at der er behov for ny enighed om trygheden i det danske samfund.

Regeringen har efter vor opfattelse ført en politik, der går stik imod disse målsætninger. Den udnytter ikke det økonomiske opsving til at sikre en øget beskæftigelse, tværtimod skærer den ned på lavindkomstfamiliernes økonomi gennem dagpengenedskæringer, fastlåsning af satser m.v., karenssdag, 9 måneders loft over forbigående hjælp, nedskæringer på det almennyttige boligbyggeri, forringelse af støttemulighederne for folk, der bor i et sådant byggeri, nedskæringer af investeringer inden for miljø, energi, byfornyelse, afvikling af den mere perspektivrige del af erhvervspolitikken, nej til at røre rentefradraget, ja til at afskaffe formueskatten osv., nej til den landsdækkende ungdomsgaranti, nej til betalt frihed til uddannelse, nej til kommunernes pligt til at hjælpe de unge, nej til at diskutere arbejdstid. Efter vor opfattelse er det svært at finde ét eneste forslag, der peger i den modsatte retning.

Jeg kan selvfølgelig tage fejl, og derfor vil jeg gerne slutte med at spørge, om arbejdsministeren kan nævne mig ét eneste forslag, der vil afhjælpe ulighedsproblemerne i samfundet.

Jeg ved godt, at arbejdsministeren har stillet ét positivt forslag, nemlig at regeringen er

[Svend Auken]

indstillet på at opfordre personalecheferne i private virksomheder til at motivere deres kvindelige ansatte til at deltage i efteruddannelsesaktiviteter. Men bortset herfra er der ikke ét eneste positivt forslag fra kommissionens betænkning. Hvis regeringen kan nævne bare ét forslag, ét eneste fordelingsforslag af væsentlig karakter, der tager fra de rige og giver til de fattige, vil det være en overraskelse ikke blot for mig, men for mange i det danske samfund.

### **Bo Kristensen (KF):**

Jeg vil gerne på den konservative gruppes vegne takke arbejdsministeren for den både realistiske og fremadrettede redegørelse. Det er rigtigt, at det er et meget omfattende materiale, lavindkomstkommissionen har fremlagt, og at det er et godt grundlag og udgangspunkt for de kommende års debatter.

Det forhold, at der findes forskellige lønniveauer mellem de forskellige erhvervsgrupper, herunder også mellem enkeltpersoner, er efter det konservative folkepartis opfattelse ikke nødvendigvis et problem i sig selv, ligesom det heller ikke i sig selv indikerer, at der samtidig er tale om et lavindkomstproblem.

Vi finder det væsentligt, at den enkelte får et incitament til at yde en indsats og til at tage selvstændige initiativer. Her er en vis differentiering i aflønningerne et udmærket og ganske rimeligt motivationsmiddel. Hvad der derimod interesserer det konservative folkeparti, er, at alle får mulighed for at udfolde sig, det vil sige, at ingen på grund af sociale eller køns- eller uddannelsesmæssige barrierer er låst fast.

Det er ligeledes væsentligt for os, at de vilkår, hvorunder de forskellige arbejdsfunktioner udføres, er rimelige, samt at ingen, der ønsker at arbejde, har et egentligt beskæftigelsesproblem.

Lavindkomstkommissionen har i sin betænkning konstateret en række problemer, som i særlig grad knytter sig til lavindkomstgruppernes levevilkår. Man kan således konstatere en tendens til, at de grupper, der har den laveste indkomst, også er de dårligst stillede med hensyn til de forhold, hvorunder indkomsterne indtjenes.

Det drejer sig om forhold som sikkerhed og kontinuitet i beskæftigelsen, arbejdsvilkår, sundheds-, uddannelses- og indflydelsesmæs-

sige forhold. Man har også konstateret en nøje sammenhæng mellem den sociale baggrund og placeringen på arbejdsmarkedet.

Kommissionen har endvidere under sit arbejde konstateret, at man i løbet af 1970'erne har kunnet registrere en udfligning af lønforskellene.

Løsningen af de problemer, som er beskrevet af lavindkomstkommissionen, må nødvendigvis, som kommissionen også selv understreger det, ske under hensyntagen til de realøkonomiske vilkår, som også den aktuelle økonomiske politik er underlagt. Det er en endog yderst fantasifuld utopi at forestille sig, at lavindkomstgruppernes problemer kan løses isoleret. Kun i sammenhæng med en generel forbedring af samfundsøkonomien kan disse gruppers generelle og specielle problemer imødegås.

Det konservative folkeparti er fuldstændig enig i kommissionens syn på de positive beskæftigelses- og fordelingsmæssige virkninger, som både en forbedring af konkurrenceevnen og en dæmpet inflationstakt kan få. Denne opfattelse har vi gang på gang fremført fra denne talerstol i de sidste 10 år. Det er derfor glædeligt at notere, at det ser ud til at lykkes denne regering at vende udviklingen. Væsentlige, ja faktisk altafgørende midler har i denne sammenhæng været en effektiv omkostningsdæmpende politik bestående fortrinsvis af offentlige besparelser og af realistisk indkomstpolitik. Det er derfor af største betydning, at vi er styrkede til at fortsætte denne resultatorienterede økonomiske politik, som tager sigte på varige forbedringer.

I sin betænkning fremkommer kommissionen med en række tanker om og forslag til, hvordan specielt lavindkomstgruppernes problemer kan løses. Man har her peget på muligheden af under forskellige former at lade det offentlige udvide aktivitetsniveauet, hvorved flere bliver ansat i offentlig regie. Den tanke må det konservative folkeparti advare stærkt imod. Gennemførtes ideen i mærkbart omfang, ville det være det samme som at sætte en skivebremse på genopretningen af den danske økonomi, som er så voldsomt nødvendig, og det altafgørende herunder er også at få fjernet det store budgetunderskud. En sådan strategi vil, som vi til håbløshed har set det, medføre et stigende renteniveau, som øger erhvervsvirksomhedernes omkostningsniveau, og som i sidste ende medfører,

[Bo Kristensen]

at mange må dreje nøglen om og slukke lyset for sidste gang i erkendelse af at være slået af udenlandske konkurrenter.

Det er glædeligt, at regeringen har afvist forslaget så kontant, som det er tilfældet i ministerens redegørelse. Når man ser på de mere specifikt målrettede erhvervsforslag, mener jeg nok, de er for lidt eksportrettede. De mere specielle erhvervspolitiske midler tager, som også regeringen har påpeget det, sigte på at støtte særligt de mellemstore og små virksomheders bestræbelser for at tilpasse sig den teknologiske og afsætningsmæssige udvikling. Den politiske indsats må derfor så vidt muligt fremtræde som et tilbud til de enkelte virksomheder. Det er vigtigt for det konservative folkeparti, at en aktiv erhvervs politik ikke bliver forvekslet med en erhvervsstyring. Denne skal derimod sikre erhvervslivet gunstige produktions- og udviklingsvilkår.

Lavindkomstkommissionen foreslår, at der oprettes et fordelingspolitisk råd; den konservative gruppe deler her regeringens opfattelse, vi finder ikke, at der på nuværende tidspunkt er behov for et sådant organ. Vi tillægger det derimod stor betydning, at de fordelingspolitiske diskussioner fortsætter, og at lavtlønsgruppernes problemer finder deres løsning i konstruktiv dialog mellem arbejdsmarkedets parter, regeringen og folkettinget. Fremtidens udfordring kræver en stor tilpasningsevne såvel af det danske arbejdsmarked som af samfundet som helhed.

### Hans Jørgen Holm (V):

Den betænkning, der er baggrunden for arbejdsministerens redegørelse, er bestilt af den tidligere regering, og det fremgår da også af ministerens redegørelse, at det er begrænset, hvad regeringen kan bruge den til med hensyn til foranstaltninger.

Betænkningen indeholder et meget udmærket analysemateriale om lavindkomstproblemerne, hvilke grupper det drejer sig om, problemernes størrelse osv. I kommissoriet er kommissionen også blevet bedt om forslag til afhjælpning, og her remses der et katalog op over foranstaltninger, der er helt i tråd med den tidligere regerings politik. Jeg ved ikke, om man herved mener, at der er ført videnskabeligt bevis for effekten af den socialdemokratiske politik. Slående er det, at

en af de største lavindkomstgrupper, de selvstændige, ja, dem registrerer man som et problem, men uden at man egentlig kommer med forslag til foranstaltninger, der skal løse deres problemer. De små selvstændige inden for næsten alle fagområder hører til lavindkomstgruppen.

Det er samtidig den gruppe, der er mest udsat på en række områder. Den har ikke de samme muligheder for at blive hjulpet af vores sociale system. Der er problemer for ægtefæller til selvstændige erhvervsdrivende, når de bliver arbejdsløse. Selv om folkettinget i foråret 1979 vedtog afskaffelsen af den såkaldte 130 dages regel, er dette først bragt på plads her til 1. april 1983, og så er det endda fortsat således, at en ægtefælle til en selvstændig, der er medhjælpende om formiddagen og lønmodtager om eftermiddagen, vil opdage, at kontingentet til A-kassen har været spildt. Den modregning, der foretages, vil betyde et stort nul. Er det rimeligt? Vel skal arbejdsløshedsforsikring ikke være erhvervs tilskud, men det skal vel heller ikke være en straffeforanstaltning mod mennesker, der søger at klare deres problemer selv. De mindre virksomheder har alle partiets sympati, men det kniber ofte med vilje til at give dem en fair chance, når der skal skaffes løsninger.

Det er beklageligt for virksomhederne, for de skal som regel være små, inden de kan blive store. Kvæler vi underskoven i dansk erhvervsliv, vil tilgangen af nye ideer og dermed også af nye store og mellemstore virksomheder falde.

De problemer, der er i lavindkomstgrupperne, løses kun tilfredsstillende, hvis der er et tilstrækkeligt produktionsgrundlag, og her er det, at kommissionens betænkning kan opfattes som temmelig ensidig. Den foreslår en række selektive foranstaltninger, men går ikke ind i det, der er det egentlige, nemlig det økonomiske grundlag for, at virksomheder kan skaffe et produktionsgrundlag, der kan give bedre indtægter.

### Lilli Gyldenkilde (SF):

I socialistisk folkeparti synes vi, der er grund til at rose det store stykke arbejde, der er fremlagt af kommissionen. Der er her fremlagt et grundlag, der burde føre til, at vi fik kigget på klasseforskellene i dette land. Jeg skal ikke lægge skjul på, at vi i SF selv-

[Lilli Gyldenkilde]

følgelig er betydelig mere enige med formanden, hr. Bent Hansen, og det mindretal, han udgør med nogle andre, end vi er i den store floks bidrag, som bærer præg af en masse kompromiser og derfor ikke har den konsekvens, som burde være fremherskende.

Af betænkningen fremgår det klart, at de, der har de dårligste forhold på alle områder, er de ufaglærte i almindelighed og de ufaglærte kvinder i særdeleshed. Dette gælder, både hvad angår beskæftigelse, uddannelse, boligforhold og fordelingsmæssigt i øvrigt. Det er også dem, der ejer mindst og derfor har brug for de ydelser, der alle over en bank bliver skåret ned på af den siddende regering. Det gælder boligydelse, arbejdsløshedsunderstøttelse og kontanthjælp, som ikke mindst de enlige kvinder med børn har hårdt brug for. Hertil kommer de besparelser, der dels er gennemført, dels annonceret i den offentlige servicesektor. Disse vil i høj grad ramme de ufaglærte, der hovedsagelig arbejder ved bygge- og anlægsarbejder, og kvinderne, der hovedsagelig arbejder i den offentlige servicesektor.

I socialistisk folkeparti er vi ligeledes enige med Henning Friis, der i en særudtalelse i betænkningen netop peger på, at der bør sættes ind med tiltag, der ligger på linje med forslag fra småbørnskommissionen, for at hjælpe de enlige kvinder og småbørnsfamilierne, der bliver særdeles udsatte, og her gælder det bedre boligsikring og børnetilskud. Det er tiltag, som der kunne sættes hurtigt ind med.

Arbejdsmarkedspolitikken spiller selvfølgelig en stor rolle i en diskussion om større lighed. En løn til at leve af hænger uløseligt sammen med det at have et arbejde. Det er der alt for mange der er afskåret fra. Arbejdsløsheden er endda steget yderligere, siden betænkningen blev afgivet. Igen kan vi se, at det er de samme grupper, der rammes hårdt omkring arbejdsløsheden. Det er de ufaglærte i almindelighed og helt unge og kvinder i særdeleshed. At en af deløsløserne herpå er uddannelse til alle, er klart, men at heller ikke det løser alle problemerne, er lige så klart. Der skal flere løsningsforslag på bordet. Arbejdstiden skal nedsættes, og det skal være den daglige arbejdstid, der nedsættes. Men selv med en nedsættelse til 7 timer daglig kommer vi jo ikke arbejdsløsheden til livs, for den teknologiske udvikling går i dis-

se år så hurtigt, at der givet vil være færre job fremover. Derfor er det ikke spor for tidligt at tale om en 6 timers arbejdsdag.

Betalt frihed til uddannelse bliver prioriteret meget højt i SF. For det første ved vi, at der er ca. 800.000 her i landet, der ikke har modtaget mere end 7-8 års uddannelse, og disse har krav på at få efterslæbet hjem, og vi taler i høj grad om de grupper, der tales om i kommissionsbetænkningen. For det andet er det med til at fordele arbejdet på en fornuftigere måde. For det tredje er det en nødvendighed, idet vort samfund stiller store krav både til almen viden og til specialviden. En sabbatperiode, hvor den enkelte trækker sig ud af arbejdsmarkedet enten for at beskæftige sig med særlige interesser eller blot for at hvile ud, er et andet fordelingsiltag, som burde være en menneskeret. At der arbejdes over i et timetal, der svarer til 100 mill. timer, ved vi også noget om, og derfor bør man gå ind med ordninger, så man mindsker overarbejde og kræver afspadsring af overarbejde.

Dette være sagt, fordi arbejdsfordelingen må være noget af det, vi arbejder med i den kommende tid, også af hensyn til lavindkomstgrupperne, og for at nå frem til at kunne fordele det arbejde, så alle, der ønsker det, kan få et arbejde, er det selvfølgelig nødvendigt, at der føres en aktiv erhvervs politik, og det peges der da også på i betænkningen. Som bekendt ønsker vi i SF, at der skal føres en målrettet erhvervs politik, og vi kan godt medvirke med støtte til udvalgte erhverv, det vil sige det, vi kalder selektiv støtte, mens derimod den generelle erhvervsstøtte, som den borgerlige regering går ind for, ikke efter SFs mening er et gode. Dette skal ikke mindst ses på baggrund af de sager, der har været fremme i pressen, også i den seneste tid, hvor det har været klart påvist, at erhvervsstøtteordninger har været brugt af virksomhederne til genudlån til andre til store renter.

Det fremgår tydeligt af ministerens redegørelse, at denne regering lægger hele vægten på det private erhvervsliv. Det og det alene skal være det, der løser problemerne, og det, der skaber arbejdspladserne.

Vi ved, at der sker en rivende teknologisk udvikling i øjeblikket, og derfor vil den private sektor ikke være i stand til at skabe de arbejdspladser, der er brug for i de kommen-

[Lilli Gyldenkilde]

de år, så når regeringen fastholder det princip og skruer ned for blusset på alle offentlige områder, svarer det til at sætte sig tilbage-lænet i stolen og se til, at det går galt. Arbejdsløsheden vil vokse, forskningen vil blive målrettet mod det meget kortsynede her og nu, og vi vil opleve et stagnerende Danmark, der til sidst går bag af dansen.

Det vil jeg godt nævne et eksempel på, som også hører til arbejdsministerens område. Det er arbejdsmiljøområdet. På grund af de krav, der lovgivningsmæssigt har været stillet til et arbejdsmiljø, der tager størst muligt hensyn til de mennesker, der arbejder i det, er vi her i landet kommet foran med hensyn til at producere gode udsagningsanlæg, rensningsanlæg, støjsikringer m.v. Vi har endda opbygget en eksport af det. Nu er alle disse krav, videre krav, via bekendtgørelse puttet i en mælpose, fordi denne regering mener, det er for dyrt for arbejdsgiverne at opfylde kravene, og det er en utrolig kortsynet politik, fordi her var altså et område, hvor man kunne opbygge erhverv til ikke mindst eksport og få gang i noget dér.

Af ministerens redegørelse fremgår det også klart, at indkomspolitik forstået som lønpolitik er et af hovedredskaberne i den overordnede politik, der skal føres fremover, og det vil jo med garanti ikke føre til en bedre fordeling af goder og byrder, som denne redegørelse jo burde handle om. Arbejdsministerens ord på side 2, at det er en generel forbedring af økonomien, der skal være det, der forbedrer situationen for de dårligst stillede, siger meget klart, at der skal ikke ventes tiltag overhovedet fra denne regering, der vil bedre noget som helst, for det er jo den politik, der har været ført i årevis, uden at det har ført til en større udjævning.

Skattepolitikken, som jo tidligere har været brugt til en vis form for udjævning, har vi jo skatteministerens ord for ikke fremdeles skal bruges til at føre socialpolitik med. Det er ret beset en katastrofe. I redegørelsen peges der også på, at indførelsen af et socialindkomstbegreb ikke har vist sig at være et bedre instrument til at betale sociale ydelser efter, og så må man jo spørge, hvad der er tilbage af redskaber til udjævning af økonomien.

Efter SFs mening trænger det sig mere og mere på med en skattereform, der ikke

mindst betyder, at de dårligst stillede får en mindre skattebyrde at slås med.

Som kommissionen påpeger, skal der en hævelse af bundfradrag samt en fradragssænkning til. Dette er SF helt enig i, og det vil vi fremdeles arbejde for at få igennem.

Ministeren har i sin redegørelse et meget fyldigt afsnit om kvindernes situation, og det er godt. Alle prognoser viser nemlig, at det især er herfra, arbejdskraften vil melde sig i de kommende år. Det er samtidig kvinderne og ikke mindst de enlige kvinder, der er mange af i den gruppe, vi her taler om, nemlig lavindkomstgruppen.

Blot kunne jeg have ønsket mig, at der havde været tiltag i afsnittet, der viste, hvad der så skulle gøres fordelingsmæssigt både på det økonomiske, det arbejdsmarkedsmæssige og det socialpolitiske plan. Der siges nogle ord om, at der skal sættes ind med vejledning for at få kvinder ind i traditionelle mandefag, og at der skal rettes en opfordring til virksomhederne om at være opmærksomme på problemet, og det er egentlig noget pauvert.

SF har tidligere foreslået, at det må pålægges offentlige virksomheder at målrette indsatsen for en bedre kønsfordeling på alle planer. Det bør også gøres i private virksomheder. Vi kommer heller ikke uden om i de kommende år at kønskvotere i den udstrækning, det overhovedet lader sig gøre. Dette gælder på arbejdsmarkedet og i uddannelses-sektoren, for kvinderne er jo også uddannelsesmæssigt bagud. De mange pæne ord skæmmes ærlig talt af den førte politik ikke mindst på daginstitutionsområdet, når det gælder de sociale ydelser som f.eks. børnetilskud og den manglende indsats på småbørnsområdet.

Det er ikke muligt på den korte tid, der er til rådighed, at komme ind på alle aspekter i betænkningen og arbejdsministerens redegørelse, men det er helt sikkert, at betænkningen kan og skal bruges i de kommende år til at føre en anden og bedre fordelingspolitik på både arbejdsmarkeds-, skatte-, uddannelses-, bolig- og erhvervsområdet. Det er lige så klart, at det ikke bliver en realitet i den siddende regerings tid, og derfor må diskussionen om denne betænkning nå ud til bredere kredse af befolkningen. Det vil vi i SF bestrebe os for, og vi er spændte på, om socialdemokratiet vil være med til det, for det

[Lilli Gyldenkilde]

vil jo medføre, at socialdemokratiet ikke kan vælge at føre en bedre fordelingsmæssig politik uden om SF – det lader sig ikke gøre. Der er kun ét alternativ, nemlig at arbejderpartierne vil føre denne politik, og deri indgår SF med vægt.

Også fagbevægelsen vil forhåbentlig diskutere lavindkomstkommissionens betænkning. LO har jo udgivet en udmærket populærlærugave af betænkningen. Diskussionen er nødvendig, også fordi fagbevægelsen må indse, at solidaritet med de ufaglærte og med kvinderne er en nødvendighed, hvis ulighederne skal mindskes og ikke forstærkes.

**Lawaetz (FP):**

Dersom man er et venligt menneske, kan man godt på sådan en trist mandag have en smule ondt af arbejdsministeren og den forhenværende arbejdsminister, som skal lægge så mange kræfter i dette. Den forhenværende arbejdsminister, hr. Svend Auken, har dog den trøst, at han er enormt glad for den betænkning, der ligger foran ham – den tykke dér.

Men når man nu alligevel er her, kan man lige så godt høre efter, og det var egentlig interessant at høre tidligere arbejdsminister hr. Svend Aukens indlæg fulgt godt op af fru Lilli Gyldenkilde, for det var sådan set trukket klart op, en fuldstændig forskellig ideologisk opfattelse af, hvad det hele går ud på.

Hr. Svend Auken havde alle de gamle metoder på lager. Han har en god hukommelse og kan huske det fra sin egen tid og tror naturligvis på, at alle disse kunstige indgreb, godt fulgt af fru Lilli Gyldenkilde, kan klare hele situationen.

Jeg vil gerne medgive, at der er lagt et stort arbejde og mange tanker i lavindkomstkommissionens arbejde gennem hele 5 år. Når man læser sådanne redegørelser, stiller man sig selv det spørgsmål, om det resultat, der er kommet ud af det, kan bruges til noget. Er der én eneste virkelig ny idé i den tykke bog, eller er den bare et udtryk for, at når der skal sidde en sådan kommission – eller rettere sagt mange kommissioner – skal den naturligvis også lave noget?

Først ser man naturligvis på kommissionens opgaver, som er: *at* beskrive fordelingen af indkomster og levevilkår, *at* analysere årsagerne til denne fordeling og endelig *at*

pege på, hvorledes en række faktorer kan medvirke til en mere ligelig fordeling af samfundets produktionsresultat.

Det lyder naturligvis meget smukt, men når det er sagt, bemærker jeg selvfølgelig, at kommissionen er nedsat af en socialdemokratisk regering.

Den næste bemærkning er, at betænkningen indeholder så mange selvfølgeligheder samt oplysninger, som kan findes andre steder. Det er måske, fordi vi har en smule forståelse på det, jeg siger sådan, men jeg mener faktisk, der er så mange ting, som både jeg og mange andre har vidst i forvejen.

I denne forbindelse er sammensætningen af kommissionens 29 medlemmer interessant: 8 fra LO, 2 fra Danmarks Arbejdsgiverforening, 1 fra butiksfagene, 1 fra håndværket, 2 landbrugere samt 13 fra diverse ministerier samt 1 personligt medlem – hvordan han er sluppet ind, skal jeg ikke kunne svare på. Kommissionen har således en udtalt overvægt af lønmodtagere og offentligt ansatte – navnlig det sidste. Der har været afholdt 55 møder, men mere imponerende er det vel, at 53 personer under den ene eller anden form har været ansat for at få dette værk igennem.

Jeg har i den tykke betænkning ledt forges efter, hvad det hele har kostet. Det er nok typisk, at man ikke ønsker en samlet udgiftsopgørelse – det er jo uinteressant for politikere, der ikke tager tungt på merudgifter for staten. Men det er ikke uinteressant for fremskridtspartiet, der vil have noget for pengene. Jeg håber derfor, at arbejdsministeren har så meget styr på tingene, at arbejdsministeren kan oplyse mig om statens samlede omkostninger i dette projekt; det fremgår nemlig heller ikke af arbejdsministerens redegørelse, men det kunne jo være en forglemmelse.

Der er naturligvis passager i arbejdsministerens redegørelse og i betænkningen, vi er enige om. Det er rigtigt, at stigende beskæftigelse er en nødvendig betingelse for reelle velfærdsforbedringer. Det er ligeledes rigtigt og vigtigt, at man i de kommende år må være mere orienteret mod en bedre sammenhæng mellem arbejdsresultat og aflønning. Der må være et incitament til at tage nye initiativer og yde en stor arbejdsindsats. Dette taler ikke for, at en udjævning af indtægterne just virker produktionsfremmende og omkostningsdæmpende, måske tværtimod.

[Lawaetz]

Selvfølgelig vil en generel nedsættelse af arbejdstiden, som fru Lilli Gyldenkilde elsker at omtale, heller ikke være rigtig, så længe vi er så fattige. Det kommer en dag, hvor vi har råd til det, det er helt klart. Hvis man i dag satte arbejdstiden ned, så ville man efter de beregninger, der forligger, få omkostningsstigninger på 15 pct., og det ville vel sådan set kun betyde, at vi alle sammen blev lige fattige i stedet for rigere.

Jeg kunne godt tænke mig, at man igen diskuterede deltidsbeskæftigelse, men vi har jo en lang række konservativt tænkende fagforbund, som ikke vil tale om det. Det er imidlertid en af de måder, man måske kunne få en sund beskæftigelse i gang på.

Man kan også fremhæve, at fjernelse af de meget skarpe fagforeningsgrænser ville have en gunstig indflydelse.

Jeg ser med interesse, at løntilskuddet til private virksomheder ved beskæftigelse af unge ledige vil blive opretholdt. Når jeg ser det med interesse, er det, fordi jeg må konstatere, at det altså ikke er her, regeringen vil skære ned i tilskudsjunglen, som efter mit partis opfattelse må angribes hårdt, dersom vi skal rette økonomien op.

For fremskridtspartiet er det yderst interessant, at kommissionen har været inde på en ændret fradragsordning, en oprydning i den jungle, vi lever med, og ligeledes på en forhøjelse af bundgrænsen. Det er interessant for os, at vores kongstanke er trængt helt ind i denne alvorlige kommission. Det glæder vi os over, men vi glæder os bestemt ikke over, at arbejdsministeren udtaler, at regeringen ikke har aktuelle planer om at følge dette råd med hensyn til at lette skatterne.

Det er så meget mere trist, som regeringen her igen højt og tydeligt offentligt blæser på sine løfter til fremskridtspartiet i oktober måned. Jeg har før været inde på dette emne, og jeg vil blive ved med at komme ind på det, indtil vi får en tilfredsstillende løsning. Det kommer vel ikke mig ved, men jeg vil alligevel spørge, om det er klogt af regeringen stadig at løbe fra løfter, den har givet til et parti, som den godt kan bruge i en snæver vending, når den kommer i vanskeligheder med et eller andet lovforslag.

Dertil kommer, at netop denne form for skattelettelse – her er fru Lilli Gyldenkilde ved at være enig med mig – navnlig kommer de lavtlønnede til gode uden dermed at ska-

de konkurrenceevnen. Der er med andre ord ved at blive en bred forståelse for, at det netop her betyder noget at sætte skatten ned, fordi det først og fremmest kommer de lavtlønnede til gode.

Her kunne man lovgive, medens det er enfoldigt at tro, at man kan lovgive om kønskvotering, fru Lilli Gyldenkildes og andre venstredrejedes kæphest. Tidligere statsminister Jens Otto Krag gjorde meget for at få kvinderne ud på arbejdsmarkedet. De gyldne 1960'ere forstærkede denne tendens. Nu er kvinderne der, nu er de organiserede, og nu skal de have et milliardbeløb i understøttelse, fordi vi ikke har arbejde til dem.

Det er nok sådan, at man i det private erhvervsliv fortsat foretrækker mænd til samme løn, navnlig i den yngre alder, af den simple grund, at kvinder under 30 år har en større fraværsprocent. Derfor tror jeg ikke, at det egentlig gavner arbejdet for kvindesagen, at man i den anden ende råber på længere barselorlov, for det trækker i modsat retning: erhvervslivet bliver endnu mere bange for at ansætte for mange kvinder.

Man kan ikke komme de omtalte problemer til livs gennem en lovgivning. Derimod må man se i øjnene, at der fortsat sker den udvikling, som hr. Svend Auken vist også var inde på, nemlig at man ved hver overenskomst har forsøgt at favorisere de lavtlønnede, med det resultat, at lavtlønsproblemet nok er mindre, end det var for 5 eller 10 år siden. Men en forbedring af konkurrenceevnen og nedsættelse af den personlige skat, først og fremmest for de ringest stillede i samfundet, er kodeordene for løsning af et problem, som nok så mange kommissioner ikke er i stand til at løse.

(Kort bemærkning).

**Lilli Gyldenkilde (SF):**

Det kommer ikke bag på mig, at hr. Lawaetz og fremskridtspartiet mener, at kvinderne sandelig skal være taknemlige over, at de overhovedet har fået lov til at komme ind på arbejdsmarkedet, men nu da vi har arbejdsløshed, kan de godt gå hjem igen, for vi har ikke råd til at betale dem understøttelse. Men det kommer lidt bag på mig, at man ligefrem vil stå og sige det her fra folketingets talerstol, men der er åbenbart intet, man skal forundre sig over.



[Lilli Gyldenkilde]

Jeg må gøre hr. Lawaetz opmærksom på, at kvinderne er halvdelen af denne verden – ind imellem er jeg tilbøjelig til at mene, det endda er den bedste halvdel – og vi har fuldt ud samme ret til at være på arbejdsmarkedet og alle andre markeder for den sags skyld, som mændene har. At vi tilfældigvis er udstyret på den måde, at det er os, der føder børnene, og os, der passer dem den første tid, fordi det er så nødvendigt, at vi er omkring dem den første tid, behøver ikke at betyde, at man indretter hele samfundet efter den anden halvdel, nemlig dem, der kan fare ud hele tiden. Det er helt forkert, og derfor vil vi altså have lovgivningen lavet om, sådan at man tager hensyn til, at der altså er to slags mennesker. Der er hankøn, og der er hunkøn, men hele samfundet er indrettet efter, at der kun er hankøn, og det vil vi ikke være med til fremover. Det gælder også al den snak om, at vi ikke har råd til at betale arbejdsløshedsunderstøttelse til kvinderne – jo, det har vi, og det skal vi have, men først og fremmest skal vi skaffe noget arbejde til så mange som muligt.

(Kort bemærkning).

**Lone Dybkjær (RV):**

Man kan godt undre sig over, at man overhovedet skal spille tid på hr. Lawaetz' bemærkninger om det med kvinderne. Jeg er strengt taget ikke tilhænger af kønskvotering, men den argumentation, hr. Lawaetz førte frem, kan næsten overbevise mig om nødvendigheden af kønskvotering.

Jeg betragter nærmest kønskvotering som en slags medicin: en gang imellem er det nødvendigt for at redde en patient at give vedkommende noget medicin undervejs. På samme måde kan man betragte vort samfund. Det er en slags sygt samfund, og derfor kan det være, vi er nødt til – og det kan vi jo bl.a. konstatere af hr. Lawaetz' bemærkninger – at anvende en medicin for at gøre samfundet rask. Kønskvotering kunne være den medicin, der bliver nødvendig.

(Kort bemærkning).

**Lawaetz (FP):**

Jeg bliver så glad, hver gang jeg er enig med fru Lilli Gyldenkilde om noget. At kvinderne ikke alene er den største, men også den bedste halvdel af befolkningen, er vi 100

pct. enige om. Men jeg ved jo, at der er visse af mine kvindelige kolleger her, der bliver enormt ophidsede, hver gang jeg overhovedet berører det emne.

Der var intet, jeg hellere ville, end at være med til at skaffe samtlige kvinder, der ønsker det, i arbejde. Forskellen i vores tankegang er bare så enkel, at når jeg fremhæver det, er det, fordi jeg lægger vægt på, at vi alene på ét år – det husker fru Lilli Gyldenkilde – fik 79.000 nye kvindelige medlemmer i fagforebundene. Det er der ikke noget at sige til, men vi er i den uhyggelige situation, at vi har over 300.000 arbejdsløse, og der er for mange kvinder deriblandt. Det problem vil jeg gerne være med til at løse, men med en lidt anden metode. Der er forskellen i vores tankegang.

(Kort bemærkning).

**Lilli Gyldenkilde (SF):**

Jeg kan godt forstå, hr. Lawaetz er glad, når vi endelig er enige, for det sker jo så sjældent. Men når hr. Lawaetz siger, at der alene på nogle få år er kommet 79.000 kvinder ind i fagforeningerne, kan jeg ikke sige noget imod det, for det er jo sandt, men hr. Lawaetz glemmer – og det er grunden til, at jeg er kommet herop – at fortælle, at kvinderne ikke bare kan melde sig ind i en fagforening og få understøttelse, sådan som det ligger underforstået i det, hr. Lawaetz siger. De skal have været på arbejdsmarkedet, de skal have tilknytning til arbejdsmarkedet, og de skal have været i en fagforening over et år for overhovedet at kunne få understøttelse.

(Kort bemærkning).

**Lawaetz (FP):**

Fru Lilli Gyldenkilde behøver ikke at docere reglerne på arbejdsmarkedet for mig, dem kender jeg godt. Det er helt klart, at kvinderne skal have haft arbejde, men det er også det, der er sket. Jeg synes egentlig, jeg siger det meget rigtigt. Hvornår var det, de kom? Da man havde brug for dem, selvfølgelig, og så er de på arbejdsmarkedet. Jeg er ikke så dum, at jeg ikke er inde i disse regler. De skal naturligvis have haft arbejde, men så er de der jo også, og så står vi med den store ulykke, at vi ikke kan skaffe dem det arbejde, vi gerne ville.

**Grethe Kindberg Jørgensen (CD):**

Jeg synes ikke, det er tiden til at fortsætte debatten om kønskvotering, og derfor vil jeg gerne gå over til det andet emne.

Jeg vil gerne takke ministeren for redegørelsen. Vi skal i dag gennemgå et digert værk, kommissionens betænkning, de delrapporter, der er kommet, små og store værker fra kommissionens medlemmer, alt i alt et ret omfattende materiale.

Materialet kan danne grundlag for senere drøftelser af fordelingspolitiske spørgsmål i mange år fremover, men den politiske drøftelse kommer ind allerede nu, for alle er enige om, at der er problemer i forbindelse med indkomstfordelingen, og især lavindkomstområdet er stadig genstand for megen opmærksomhed.

Efter CDs opfattelse er årsindkomst ikke noget afgørende udtryk for lavindkomst, og her vil jeg gerne sige til hr. Svend Auken, der taler så meget om tryghed, miljø osv. på arbejdspladsen, at tryghed for mange mennesker er andet end høj løn. Hr. Svend Auken henviser til Bent Hansens bog. Ja, den har jeg også læst, og den er efter min opfattelse præget af socialdemokratiske ideologier, som vi ikke har set noget til før.

Vi kan gå langt i den enighed, men det er nok de måder, hvorpå tingene skal løses, der er forskellige, afhængigt af vor politiske farve, og her tyder det igen på, at kommissionen er nedsat under en socialdemokratisk regering. For CD er det vigtigste i øjeblikket at få øget produktionen og få skabt ro for vores erhvervsliv, således at optimismen bliver øget. Det vil skabe tillid, således at man igen tør investere, og med investeringen kommer jo en øget produktion, der er underlagt de samme realøkonomiske vilkår, som den økonomiske politik er for øjeblikket.

For CD er løsningen derfor øget aktivitet i virksomhederne og – hvad deraf følger – øget produktivitet og dermed øget beskæftigelse.

Et andet spøgelse, som jo i de sidste mange år har optrådt i dansk politik, er inflationen, og den må bekæmpes, for ellers nedsætter vi vor konkurrenceevne. Vi må se i øjnene, at den private opsparing bør styrkes, for går vi den modsatte vej, risikerer vi at fremme inflationen, og den ligelige fordeling bliver efter CDs opfattelse til en betydelig mere

ulige fordeling, og her rammer vi igen de lavestlønnede i samfundet.

Kommissionens analyse påpeger også, at der har vist sig den sammenhæng, at når vort erhvervsliv har det godt økonomisk, har indkomstudjævningen også været bedst, ja, hele indkomstniveauet øges.

Forespørgselsdebatten i dag drejer sig især om lavindkomstområdet. Hertil vil jeg gerne sige, at det for vores vedkommende ikke blot drejer sig om arbejdsmarkedets parter; men lavindkomstområdet er andet og mere. Der findes desværre i vort samfund i dag mennesker, der er dårligt stillede, især dem, der er afhængige af de sociale hjælpeforanstaltninger, og vi mener, at disse mennesker burde hjælpes bedre, end tilfældet er i dag, men at der ikke rigtig er mulighed for det på grund af den økonomiske situation, landet er ført ud i. Midlerne findes ikke på statsbudgettet, men vi håber og tror, at der, såfremt hjulene i erhvervslivet igen kommer til at rulle, kan blive mulighed for en mindselse af arbejdsløshedstallet, og at der derved skabes økonomiske forbedringer for de medborgere, der på grund af sygdom, handicap osv. er nødt til at leve af sociale ydelser.

Også vore ældre burde nok støttes økonomisk og hjælpes på det boligpolitiske område, men uden midler i statskassen kommer man jo ikke langt.

At der inden for kvindernes arbejdsområde, som ministeren også er inde på i sin redegørelse, findes mængder af problemer, er der ingen tvivl om, og jeg er da glad for at læse, at ministeren vil se positivt på disse problemer. Jeg tror, de kan løses; de må løses på et tidspunkt.

Jeg vil ikke gå ind i debatten om kønskvotering osv., for jeg mener ikke rigtig, det hører hjemme her, men det er da klart, at der er problemer for de kvinder, der ønsker at være på arbejdsmarkedet – lad mig slå det fast – men også her må det vel være en menneskeret at bestemme, om man vil være der eller ej.

Kommissionen påpeger ligeledes en opprioritering af efter- og voksenuddannelsen. At disse uddannelser må udbygges, er CD enig i. Her vil jeg dog gerne indføje, at det også på dette område må være således, at en indsats med efteruddannelse, eventuelt med afsluttende eksamen, er noget, man gør for at skaffe sig selv bedre arbejds- og lønvilkår;

[Grethe Kindberg Jørgensen]

det er her, vi kommer ind på spørgsmålet om guleroden. Jeg tror ikke, at tusinder af mennesker fortsat ønsker efteruddannelse, ofrer deres fritid på det og derved bruger tid og kræfter på at dygtiggøre sig for at vise solidaritet med dem, der ikke ønsker at yde noget. Det må vel fortsat være rimeligt, at vil man yde, kan man også nyde.

Jeg sagde lige før, at vi må have gang i hjulene i erhvervslivet. Det må ikke blot blive målet for de store virksomheder, tværtimod: de små og mellemstore virksomheder må også hjælpes på vej for at mindske arbejdsløsheden og fremme lavindkomstfordelingen og derved skabe bedre levevilkår generelt i hele samfundet, hvilket igen vil have en afsmittende virkning på arbejdsløsheden.

Hvordan hjælper vi så her? Det kan efter vores opfattelse bl. a. gøres ved at skabe muligheder for en meget vidtrækkende udfoldelse af ideer og fantasier, og her må jeg slå fast, at folketinget og regeringen har den største indflydelse på samfundsstrukturen, enten det så sker gennem økonomisk planlægning, den kulturelle udvikling eller lovgivning på alle samfundsmæssige områder.

Jeg tror, vi må se i øjnene, at det er tiden til at lægge meget vægt på udviklingen af et egentligt idégrundlag også for den lille nye virksomheds eksistens. Hovedtanken i et sådant idéprojekt må være at udvikle ideer til nye produkter for den producerende virksomhed, så den kan skabe blivende arbejdspladser, og i realiteten er der ingen grænser for, inden for hvilke brancher der kan ske udvikling. Et sådant idéprojekt skal ses i sammenhæng med, hvad jeg sagde før, nemlig den afsmittende virkning, det har på hele samfundet, når erhvervslivet kører godt.

Kommissionen peger også på, at de offentligt ansatte kan bruges som middel i lavindkomststrategien. Jeg er enig i, at det ikke er den vej, vi bør gå i øjeblikket. Der har i den sidste tid rundt omkring i landet været megen kritik i forbindelse med ansættelse af langtidsledige i det offentlige. Det er bl. a. påpeget, at man har afskaffet overenskomstansatte i det offentlige for at kunne skaffe beskæftigelse til de langtidsledige, men det er vist ikke den vej, vi skal, for det hjælper ikke på indkomstfordelingen, og derved kommer vi ind på det, CD hele tiden har advaret imod, nemlig en jobbytteordning. Nej, det er blivende job, vi har brug for, og

set fra et samfundsøkonomisk synspunkt må det være i det private erhvervsliv, disse job skal skabes.

Den røde lampe lyser, så jeg må vende tilbage.

**Lone Dybkjær (RV):**

Jeg vil starte med at sige til arbejdsministeren – og jeg siger det faktisk med beklagelse – at jeg synes, det er en næsten usædvanlig uengageret redegørelse, arbejdsministeren kommer med her. Det er ikke, fordi jeg er enig i alt, hvad der står i lavindkomstkommisionens mange betænkninger, men jeg synes, man kunne have fået noget mere ud af den. Den indeholder rent faktisk mange oplysninger, og selv om regeringen ikke har været tilhænger af, at kommissionen blev nedsat, og selv om regeringen er uenig i en lang række af konklusionerne, er det jo ikke ensbetydende med, at der ikke er problemer. Jeg synes derfor, det havde været godt og ville have klædt regeringen, hvis regeringen havde påpeget, hvad regeringen anså for at være problemerne, hvilke lavindkomstproblemer regeringen synes der er, og så hvilke løsninger der er på dem. Der er jeg altså meget uenig med hr. Bo Kristensen, som siger, at det er en realistisk og fremadrettet redegørelse. Jeg håber sandelig, at hr. Bo Kristensen var ironisk, da han sagde disse ting.

Regeringens almindelige udspil i spørgsmålet om lavindkomstproblemerne er, hvis man skal sige det relativt kort, at det er almindelig økonomisk politik, som skal fremme beskæftigelsen. Det er selvfølgelig rigtig, at det også vil hjælpe på lavindkomstproblemerne, men det løser jo ikke alle problemer, og navnlig løser det ikke alle problemer, vi står med netop i øjeblikket, og som vi vel ikke formindsker ved den måde, vi griber tingene an på, i hvert fald ikke i en overgangsperiode.

Jeg synes altså, at dette papir mangler forslag og tanker om hele lavindkomstproblemet. Man siger en hel del om det, man ikke vil, men man siger ikke så forfærdelig meget om det, man vil, og man påpeger ikke, hvad det egentlig er, man finder er problemerne. Jeg synes nok, det ville have klædt regeringen, hvis den var gået lidt mere engageret ind i disse problemer, for på den måde, det er fremlagt, får man næsten indtryk af, at det

[Lone Dybkjær]

ikke interesserer regeringen så meget, og det håber jeg stærkt er en forkert konklusion.

Så vil jeg sige noget om nogle enkelte punkter i papiret. Jeg vil starte med den offentlige sektor.

Kommissionen foreslår, at man opprioriterer den offentlige sektor igen, for at sige det kort. Det radikale venstre er enig med regeringen i, at vi ikke bare kan fortsætte med at ansætte mennesker i den offentlige sektor. Vi vil også godt sige, at vi ikke bare kan privatisere, sådan som regeringen giver udtryk for. Jeg vil godt advare imod, at man kører alt for hårdt frem med disse mere ideologisk prægede holdninger. Det er jo det, det er udtryk for, når regeringen snakker om privatisering, for ligesom at give alibi for en almindelig nedskæringspolitik. Det er ikke det, der er meningen. Det er ikke det, der er perspektiv i.

Det, der derimod er noget perspektiv i, er, hvis man kan få det offentlige og det private til at spille sammen på en ny måde, hvis man kan få borgerne, private i den forstand, og det offentlige og det private til at spille sammen på en ny måde. Det er det, vi kalder fællesløsninger og nye styringsmodeller og den slags ting. Vi har i den offentlige debat f. eks. været fremme med nogle modeller inden for daginstitutionområdet, hvor vi ikke mener, at vi skal frem til private løsninger, sådan at den enkelte skal klare det hele selv, men hvor det, det drejer sig om, er at finde nogle nye private fællesløsninger, for det er der en slags perspektiv i. Jeg er glad for, at arbejdsministeren nikker. Jeg tror, at arbejdsministeren gør det netop på baggrund af, at jeg har nævnt ordet daginstitutioner, hvor vi jo begge ved, at vi ikke løser f. eks. kvindernes beskæftigelsesproblemer, hvis ikke vi sætter ind fra det offentliges side. Vi mener altså, at buddet må være nogle private fællesløsninger, hvor brugerne i højere grad er inde i billedet rent styringsmæssigt.

Så er der et andet spørgsmål i forbindelse med den offentlige sektor. Der siger regeringen: prioritering. Men regeringen prioriterer faktisk ikke i sin almindelige politik. Der er i høj grad tale om en mere generel besparelspolitik, og det er det, vi finder er forkert. Jeg skal lidt senere komme ind på det teknologiske område, hvor jeg mener, at det går galt, hvis regeringen fortsætter med besparelser.

Om arbejdsmarkedspolitikken siger arbejdsministeren i sin redegørelse, at arbejdsmarkedspolitikken skal have en central funktion, når det drejer sig om at skabe varige arbejdspladser. Det er vi sådan set enige i, men vi tror også, det er nødvendigt, at vi får en langsigtet strategi på dette område, baseret på en mere konkret analyse af de udviklingstendenser, vi ser foran os. Vi er tilbøjelige til at sige, når vi diskuterer ungdomsarbejdsløsheden, at problemerne nok er løst i løbet af nogle få år. Det gjorde vi også, dengang krisen startede i 1973. Da sagde vi: krisen varer 9 måneder. Jeg ved i øvrigt ikke, om det er symbolsk, at man altid har anvendt ordene 9 måneder, men i hvert fald er det det, man har gjort. Vi har måttet konstatere, at barnet hidtil ikke er blevet født. Derfor mener vi, det er nødvendigt, at vi nu foretager en konkret analyse, og skal foreslå regeringen, at den foretager en konkret analyse af arbejdsmarkedsudviklingen.

For nærmere at præcisere, hvad det er, jeg hentyder til, kan jeg referere til den rapport, der er lavet i EF-regie, hvor man har arbejdet med beskæftigelsesproblemerne i EF på længere sigt og også med de nye teknologier bioteknologi og informationsteknologi. Her når man frem til nogle konklusioner i retning af, at det ikke er muligt at skaffe det tilstrækkelige antal arbejdspladser, bl. a. på grund af den udvikling, der sker i Japan og USA.

Jeg skal ikke sige, om den analyse er rigtigt, men jeg føler i hvert fald, det er nødvendigt, at vi får foretaget en tilsvarende langsigtet analyse for Danmarks vedkommende, også fordi EF klart konkluderer, at der vil være tale om en udvikling, hvor nogle områder bliver hårdere ramt end andre. Det kan vi håbe på bliver Sicilien, men vi har selvfølgelig ingen garanti for, at det ikke også kan ramme Danmark, og derfor mener vi, at en langsigtet analyse er vigtig.

Jeg vil godt sige i tilknytning til arbejdsmarkedspolitikken, at det er meget vigtigt, at vi meget mere konkret, end vi hidtil har gjort det, diskuterer, hvordan vi får kvinderne ind på de såkaldt mandsdominerede områder. Vi taler meget om det kønsopdelte arbejdsmarked, men vi gør ikke så forfærdelig meget konkret ved det. Vi mener, det er nødvendigt at gå meget mere ind i de grundlæggende uddannelsessystemer, f. eks. allerede i folkeskolen. Som et konkret forslag vil vi nævne,

[Lone Dybkjær]

at vi tror, man skal diskutere, om man ikke skal indføre datalære i en ny, moderniseret form allerede i 4.-5. klasse i folkeskolen. Udviklingen synes at vise, at hvis pigerne først får undervisning i fysik omkring puberteten, så er de faktisk tabt for de teknisk orienterede områder og er kun interesserede i det mere omsorgsmæssige. Det er muligt, at vi kan samle dem op senere hen, men det ville dog være ønskeligt, hvis vi kunne spare de 10 år. Derfor mener vi, at den type emner bør indgå.

Jeg skal til sidst sige noget om det teknologiske, og det hænger sammen med spørgsmålet om prioriteringen af den offentlige sektor. Regeringen siger på den ene side, at det er nødvendigt med forskning og udvikling, og at vi får styrket også nogle af de mere fremtidsorienterede områder, men på den anden side skærer den f. eks. ned på de generelle teknologiske støtteordninger. Det mener vi er helt perspektivløst, og vi mener, at det, når man skal foretage besparelser i den offentlige sektor – det er vi jo enige med regeringen i at man skal – er nødvendigt, at der foretages en prioritering, at man ikke bevidstløst skærer ned på f. eks. alle de teknologiske støtteordninger.

Til allersidst skal jeg sige, at der selvfølgelig er en lang række ting i denne betænkning, man ikke kan komme ind på. Der er en lang række betragtninger, jeg ikke er enig med regeringen i, f. eks. at inflationen specielt rammer lavindkomstfamiliernes formuer. Det er nok karakteristisk for lavindkomstfamilierne, at de ikke har nogen formue. Jeg er heller ikke enig i de meget kortfattede betragtninger om det høje renteniveau. Det tror jeg også i høj grad er dikteret af udlandet. Der kan nævnes andre ting, men dem betragter jeg som mindre i forhold til det, jeg her har sagt.

(Kort bemærkning).

**Lilli Gyldenkilde (SF):**

Det, der kalder mig herop, er den udmærkede analyse, som jeg synes fru Lone Dybkjær kom med.

Fru Lone Dybkjær betegnede arbejdsministerens redegørelse som en tynd kop te og som meget uengageret. Hvor jeg er enig! Det synes jeg også at den er. Men jeg ved da godt, hvorfor den er det. Det er på grund af

denne regerings politik, som den bliver ført. Det er da ikke sikkert, at arbejdsministeren er fuldstændig enig i det, men hun er jo nødt til at føre den politik, regeringen kan blive enig med sig selv om, ikke mindst med partierne til højre i denne sal.

Når fru Lone Dybkjær bagefter siger, at hun er meget uenig med hr. Bo Kristensen, må jeg sige, at jeg også er det. Jeg er også meget uenig med hr. Bo Kristensen i det, han sagde. Han nævnte bare det private erhvervsliv og virksomhederne 20 gange, så var det besvær på plads; der skulle ikke sættes ind med noget som helst.

Så må jeg stille et spørgsmål til fru Lone Dybkjær. Når man nu kan være så enig i analysen og enig i mange af de gode ting, fru Lone Dybkjær sagde – vi må kigge på den teknologiske udvikling, vi må også have lavet nogle ordentlige analyser af arbejdsmarkedsforholdene, og jeg er sikker på, at fru Lone Dybkjærs kendskab til, hvordan det er skruet sammen for kvinders vedkommende, hvor de er ansat og sådan noget, er stort – så må det få nogle konsekvenser for den førte politik. Konsekvenserne i redegørelsen af den politik, der vil blive ført fremover, er i modstrid med det, fru Lone Dybkjær lige har stået og præciseret heroppe, nemlig at det er ting, vi skal kigge på. Flertallet ligger et helt andet sted, hvis der skal kigges på disse ting. Det, der bringer mig herop, er for at spørge: ja men får det da ingen konsekvenser, når man rent faktisk er mere enig med socialdemokratiet og SF om de ting, som er fremlagt?

(Kort bemærkning).

**Lone Dybkjær (RV):**

Selvfølgelig får det nogle konsekvenser på nogle konkrete områder. Et af de områder, vi kan nævne – det kunne jeg ikke nå at komme ind på her – er skattepolitikken, hvor vi har samarbejdet med andre, og hvor jeg i modsætning til regeringen klart mener, at skattepolitikken er noget, der skal bruges i forbindelse med det fordelingspolitiske, og vi ved, at det totalt har svigtet i de senere år. Så det er et eksempel, hvor det klart har nogle konsekvenser.

Det andet, jeg så blot vil sige helt generelt – vi skal ikke ind på diskussionen, om socialdemokratiet ville have regeringsmagten eller ikke ville have den, og hvad ved jeg – er, at

[Lone Dybkjær]

noget af det, som vi i modsætning til SF fandt var en vigtig forudsætning, var, at der blev ført indkomstpolitik. Vi har også sagt, at indkomstpolitikken skal sammenkobles med bl. a. en skattereform. Vi har også sagt, at den skal sammenkobles med overskudsdeling, men det ligger det tungere med. Vi mente altså, at en helt nødvendig forudsætning for overhovedet at gøre noget her i landet, var, at der blev ført indkomstpolitik. Der var vi ikke enige med socialdemokratiet, og vi var ikke enige med SF om det. Det er efter vores opfattelse grundlaget for alting. Det kan fru Lilli Gyldenkilde så være enig i eller ej, men det er grundlaget, og det har vi sagt hele tiden, og vi sagde det jo også før regeringen.

Når det er sagt, vil jeg også sige, at det ikke er nok, og det er derfor, jeg siger: ja men o.k., vi har støttet det indkomstpolitiske indgreb, men det er altså ikke tilstrækkeligt. Jeg har forsøgt at pege på nogle af de ting, det i hvert fald skal suppleres med, og jeg har prøvet at holde mig til det arbejdsmarkedspolitiske og er ikke gået ind på alle de andre områder, som man også kunne komme ind på her, hvis man ville.

(Kort bemærkning).

**Bo Kristensen (KF):**

Fru Lilli Gyldenkilde sagde, at jeg kun talte om erhvervsliv. Nu er forholdet jo det, at vi har set igennem de sidste 5 år, at fru Lilli Gyldenkilde og hendes parti hver gang har sagt, at det er lavindkomstgrupperne, der er problemet. Men er der fundet nogle løsninger inden for de sidste 5 år, som har forbedret disse grupper forhold? Jeg kan ikke se, at der har været ting, der har forbedret disse gruppers forhold i de sidste 5 år. Tværtimod har der været tale om højere rente, højere inflation, hvilket ifølge betænkningen lægger et åg på den samme befolkningsgruppe. Derfor er det så væsentligt, at denne regering finder nogle andre veje til at forbedre forholdene og mulighederne for lavindkomstgrupperne i stedet for at gå den vanlige vej, hvor syntetiske aktiviteter skal løse lavindkomstgruppernes problemer. Det nytter ikke noget. Vi skal have noget realisme ind for at hjælpe lavindkomstgrupperne.

(Kort bemærkning).

**Lilli Gyldenkilde (SF):**

Det, der kalder mig herop, er selvfølgelig det, fru Lone Dybkjær siger om den overordnede økonomiske politik, som går ud på at føre indkomstpolitik, som vi traditionelt kender den. Indkomstpolitik, som vi traditionelt kender den, medfører ikke, at der bliver lavet solidarisk lønpolitik, så det betyder ikke noget for den sammenhæng, vi her diskuterer i, nemlig at få udjævnet alle disse uligheder. Den spiller heller ikke nogen rolle med hensyn til at få kvinderne bedre placeret på arbejdsmarkedet og få kvinderne bedre placeret i uddannelsessystemet osv. osv. Det gør derimod hårde offentlige nedskæringer ikke mindst på kommunernes budgetter. Det betyder noget, fordi kvinderne i høj grad er ansat i den offentlige servicesektor, og det er dem, der i vid udstrækning bliver smidt ud af arbejdsmarkedet i øjeblikket. Jeg indrømmer blankt, at socialistisk folkeparti ikke går med til indkomstpolitik, som vi har set den hidtil, og som vi kender den. Vi går ikke med til lønindgreb herindefra, vi mener ikke, det er nødvendigt.

Jeg er temmelig overbevist om, at havde man ikke smidt tøjlerne fra socialdemokratiets side i september, og havde vi ikke fået den politik, vi nu får, og som de fleste af os i hvert fald kan se fører til øget arbejdsløshed, mindre offentlig service osv. osv., så havde tingene nok set lidt anderledes ud. Det kan ikke nytte noget at stå her og sige, som også hr. Bo Kristensen gør, at nu lysner det alt sammen. Det gør det, fordi det er lykkedes at bilde alle journalister ind, at det går fremad. Fordi OPEC-landene slås og ikke kan blive enige om oliepriserne, falder de heldigvis, det skal vi være glade for, og fordi amerikanerne fører en anden politik på det økonomiske område, lykkes det at få en faldende rente, heldigvis, det skal vi være glade for, men det var såmænd også sket, hvis der havde siddet en anden regering, så det skal denne regering i hvert fald ikke bryste sig af.

(Kort bemærkning).

**Lone Dybkjær (RV):**

Til fru Lilli Gyldenkilde vil jeg sige, at jeg godt er klar over, at indkomstpolitikken ikke løser de problemer, vi snakker om her, for så vidt som jeg mener, at det er grundlæggende, at det drejer sig om at skabe bedre beskæfti-

[Lone Dybkjær]

gelse i dette samfund. Det siger lavindkomstkommissionen også. Vi mener, at et af midlerne til at skabe bedre beskæftigelse altså er indkomspolitik. Her er vi ikke enige. Lad os bare konstatere det. Det mener vi er et af midlerne. Jeg vil også godt sige, at det er et nødvendigt, men naturligvis ikke et tilstrækkeligt middel. Vi må diskutere nogle af disse ting også på grund af den fordeling, der kan komme ud af at føre indkomspolitik, og vi har jo også sagt, at det burde kombineres med en skattereform og med overskudsdeling. I øvrigt mener vi, at det bliver svært at få indkomspolitikken til at fungere ordentligt, hvis ikke vi får disse dele ind.

Så vil jeg sige om besparelserne generelt, at jeg mener nu nok, at der er lidt flere nuancer i hele spørgsmålet om besparelser i den offentlige sektor. Det er lidt forskelligt, hvordan de rent faktisk rammer. Det var også derfor, jeg sagde udtrykkeligt, at det ikke kan nytte noget, at vi bevidstløst sparer i den offentlige sektor. Det er nødvendigt, at vi prioriterer, hvor besparelserne skal ske, sådan at vi også kigger på de fordelingspolitiske virkninger, der kommer af de besparelser. Jeg mener, at der er nogle besparelser, der ikke nødvendigvis har et forkert fordelingspolitisk sigte – lad mig sige det på den måde.

Fru Lilli Gyldenkilde var inde på den øgede arbejdsløshed. Vi må konstatere, hvis vi vil holde os til sandheden, at arbejdsløsheden jo steg temmelig dramatisk fra 1979 til 1982, også under en socialdemokratisk regering. Det var heller ikke den socialdemokratiske regerings skyld alene. Det viser altså bare, at tingene selvfølgelig hænger sammen med, hvad der foregår i udlandet. Jeg er enig i i hvert fald nogle af de betragtninger, fru Lille Gyldenkilde gjorde om dette, bl.a. at regeringen ikke kan tage æren, i hvert fald ikke den største part, for den udvikling, der i øvrigt er sket. Men noget af den kan den godt tage, fordi den også har vist en vilje til en anden form for prioritering.

**Den fg. formand (Povl Brøndsted):**

Vi går tilbage til talerrækken.

**Anne Grete Holmsgård (VS):**

Jeg ved ikke, om et af de eksempler på et forkert fordelingspolitisk sigte med hensyn til

offentlige besparelser, fru Lone Dybkjær tænkte på, måske er den ændring af bistandsloven, der betyder, at adskillige tusinde familier skal over på satsen for varig hjælp fremover. Det vil i hvert tilfælde være et fremskridt, hvis de radikale kan indse, at det uddyber skævhederne i samfundet.

De mange delrapporter, der er blevet udarbejdet, mens lavindkomstkommissionen sad, påviser alle sammen klart og grundigt de meget store skævheder i samfundet, vel nok væsentligst, at den stigende velfærd ikke har rokket ved disse skævheder i nævneværdigt omfang, blot hævet dem op på et højere niveau.

Det er ingen tilfældighed. De store skævheder, der er i lønnen, er dybest set et resultat af, at dette samfund bygger på en privatkapitalistisk økonomi, der specielt blomstrer med grundlag i store lønforskelle. De øvrige store skævheder i samfundet er også et resultat af manglende politisk interesse fra flertallets side herinde for at foretage en reel omfordeling til fordel for de dårligst stillede i samfundet. Det er interessant at se, når man kigger lidt tilbage, at der til trods for den stigende velfærd, der har været i løbet af 1960'erne, ikke er foregået nogen synderlig lønudjævning i samfundet.

Jeg er ikke som fru Lone Dybkjær særlig overrasket over, at der mangler engagement i denne redegørelse. Jeg havde faktisk ikke forventet noget synderligt engagement hos en borgerlig minister, når vi snakker om lavtlønsproblemer eller om de problemer, lavindkomstgrupperne har.

Jeg er heller ikke synderlig overrasket over, at ministeren ikke mener, at der kan blive tale om nogen lønudjævning i den kommende tid, og øjensynlig heller ikke ønsker det. I redegørelsen begrundes den manglende mulighed for lønudjævning med – jeg citerer fra sp. 9656:

»... de mekanismer, der skal sikre en hensigtsmæssig fordeling af såvel arbejdskraften som de øvrige produktionsressourcer til de områder, hvor der er de bedste afsætningsmuligheder, og hvor en konkurrencedygtig produktion kan bidrage til løsning af balanceproblemerne.«

Denne linje er fuldstændig i overensstemmelse med den politik, Dansk Arbejdsgiverforening fører, hvor formålet med de decentrale overenskomstforhandlinger først og

[Anne Grete Holmsgård]

fremmest har været at splitte arbejdsmarkedet, selvfølgelig fagforeningerne, og at øge mulighederne for at give selektive lønforhøjelser inden for områder, man vurderer som centralt placerede. Regeringen startede i øvrigt sin karriere herinde med at fjerne dyrtidsreguleringen, der fremfor nogen anden mekanisme på arbejdsmarkedet er til fordel for de lavestlønnede.

Den samme hovedlinje lå bag forslaget om at sænke dagpengesatsen, hvilket helt rigtigt på længere sigt vil svække solidariteten blandt lønarbejderne og øge den såkaldte mobilitet på arbejdsmarkedet, fordi villigheden til at flytte rundt i landet og villigheden til at påtage sig dårligt arbejde og dårligt lønnet arbejde selvfølgelig vil tage til, hvis man virkelig får dagpengesatsen sat drastisk ned.

Regeringen ved selvfølgelig, at en svækkelse af de faglige organisationers styrke og en svækkelse af solidariteten blandt lønarbejderne er den bedste murbrækker for at øge den private profit og for dermed også at øge den såkaldte optimisme i det private erhvervsliv.

I redegørelsen gås der bekvemt uden om det forhold, at den statslige politik er helt afgørende for fordelingen af ressourcerne i samfundet, til trods for at der dagligt herinde føres omfordelingspolitik, så det klodser. Det havde unægtelig været mere hæderligt, hvis regeringen åbent havde sagt, at den ikke ønsker en mere ligelig fordeling af ressourcerne i samfundet, at den ikke ønsker at arbejde for udjævning af lønforskellene, at den ikke ønsker at gøre noget ved det problem, der består i, at en overordentlig stor del af arbejdsstyrken kun har 7 års skolegang og uendelig dårlige muligheder for at få løbende uddannelse eller efteruddannelse i det hele taget, og at regeringen reelt ikke ønsker at gøre noget for specielt de dårligst stillede enlige kvinder, og at den ikke ønsker at gøre noget ved det fordelingsmæssige problem, der ligger i den skæve fordeling inden for boligområdet.

Det havde været betydelig mere hæderligt i stedet for alt det dér småkribleri om, at erhvervsvejledningen er det, der skal gøre op med det kønsopdelte arbejdsmarked, og hvad ved jeg. Det betyder reelt ikke en snus. Det er nogle helt andre grundlæggende ting, der skal til, hvis der skal gøres op med det kønsopdelte arbejdsmarked, vi har. Det er nogle

helt andre ting, der skal gribes til. Det er uddannelsespolitikken. Det er selvfølgelig også lønpolitikken. Det er omfordelingen. Vi ved godt, at hvis folk er dårligt lønnede, hvis de står svagt på arbejdsmarkedet, så er det det rene nonsens at tale om, at de har et uddannelsesstilbud. Reelt har de ingen mulighed for at anvende det, og de har selvfølgelig heller ingen mulighed for at anvende det, hvis de ikke har et sted, hvor de kan få passet deres børn, og når de ikke har økonomi til overhovedet at gå ind i det.

Alle argumenterne for, at man desværre ikke kan ændre skattepolitikken nu, man kan ikke ændre fordelingen i boligsektoren osv., osv., vikles ind i en lang række postuler om, at det ikke kan lade sig gøre på grund af den akutte økonomiske situation. Det er notorisk vås. Og det er notorisk vås, når ministeren skriver, at velfærdsforbedringer kun kan ske, hvis der satses på kraftig vækst inden for den private sektor. Der kunne gennemføres reelle forbedringer for en stor del af befolkningen alene i kraft af en bedre fordeling af de nuværende ressourcer i samfundet.

Selvfølgelig kan der gøres noget ved det forhold, at den dårligst stillede del af befolkningen på boligområdet, det vil sige alle lejere, og det vil sige de ejere, der har de laveste indkomster, er med til at betale en stor del af boligudgiften for de bedre stillede. Af et af de udmærkede notater fra lavindkomstkommissionen fremgår, at i 1976-prisniveau var alle boligejere, der tjente under 100.000 kr. om året, og alle lejere med til at finansiere boligforbruget for alle dem, der tjente over 100.000 kr.

Selvfølgelig kan der også gøres noget ved det forhold, at skattefradragene udgør en stigende del og er steget meget kraftigt i løbet af de sidste år, og at de selvfølgelig først og fremmest udnyttes af de højeste indtægtsgrupper, som har mulighed for at udnytte dem.

Der kan også gøres noget ved, at en stigende del af skattetrykket ligger på de proportionale skatter fremfor på den progressive beskatning, og at resultatet reelt har været, at progressiviteten i skattesystemet overhovedet ikke fungerer.

Selvfølgelig kan der også gøres noget ved, at børnefamilierne, der generelt har ringere forbrugsmuligheder end alle andre familier,



[Anne Grete Holmsgård]

bliver støttet, så de kommer op på et ligeligt niveau. Det eneste, der forhindrer det, er ikke krisen eller den akutte økonomiske situation, det er ganske enkelt manglende politisk vilje hos flertallet herinde til at gøre noget for den svageste stillede del af befolkningen.

Vedrørende de yderligere forbedringer, der tales om i redegørelsen, og de yderligere forbedringer, der kan ske i kraft af økonomisk fremgang, og som kunne give mulighed for en endnu bedre situation, slår man ned på, at det skal lykkes ved, at man øger investeringerne inden for den private sektor. Det er sådan, at der ikke er nogen automatisk sammenhæng mellem stigende investeringer i den private sektor og stigende beskæftigelse. Det viser erfaringerne fra 1960'erne i hvert tilfælde, hvor der under hele den såkaldte højkonjunkturperiode konstant blev nedlagt arbejdspladser inden for den private sektor. Den eneste årsag til, at der ikke var tale om stigende arbejdsløshed, var, at den statslige sektor ekspanderede hele tiden. Det er noget af en flot håndbevægelse, når arbejdsministeren i redegørelsen får fremstillet den offentlige sektor som nærmest en parasit, der er årsag til – jeg ved ikke hvad, den ene grusomhed efter den anden, oven i købet også til statsunderskuddet, når vi alle sammen ved, at den vigtigste årsag er den stigende arbejdsløshed.

Det er klart, at alle disse problemer, som vi godt ved eksisterer, og som den ene kommission efter den anden har påvist år efter år, kan der gøres noget ved, men der kan kun gøres noget ved dem, hvis der reelt er politisk vilje til det herinde. Ellers bliver der ikke rokket en snus ved det. Stigende vækst inden for den private sektor vil ikke rokke en snus ved de lavtlønsproblemer, der er. Det vil ikke rokke en snus ved de omfordelingsproblemer, der er. Tværtimod tror jeg, at det vil gøre dem endnu voldsommere, end de har været hidtil, bl.a. fordi regeringen samtidig fører sit lille ideologiske flagskib om privatisering frem.

Det, der skal ske, er selvfølgelig, at der skal opbygges et pres for, at det herinde reelt sker noget. Der er gang på gang peget på udmærkede ting, der kunne foretages. Der er peget på sanering af skattefradragjunglen. Der er peget på, hvordan man kunne omlægge det inden for boligsektoren, så man fik en ligelig fordeling. Der er peget på, hvordan

folk kunne få uddannelse i arbejdstiden, hvordan man kunne sænke arbejdstiden. Der er peget på, hvordan man kunne give børnefamilierne større støtte osv. osv. osv. Man kunne nævne en lang, lang, lang række af forbedringer, der er yderst påkrævet i dag, men som alligevel ikke bliver gennemført, fordi der ikke er nogen politisk vilje til det.

Det bliver der heller ikke, før fagforeningerne og de bevægelser, der er ude omkring, og som forsøger at arbejde på disse områder, sætter et alvorligt pres ind, sådan at de bagstrævere, der sidder i dette hus og laver omfordelingspolitik til den dårlige side, virkelig får øjnene op for, at nu går den altså ikke længere. Det er det eneste, der overhovedet kan ændre situationen, og det vil vi selvfølgelig gøre vores bedste for at presse på med, så vi ikke i en periode på 20 år frem skal se 300.000 permanent arbejdsløse og nogle børnefamilier, der bliver hårdere og hårdere trængt, og hvor man fortsætter den opdeling i A- og B-arbejdere, vi allerede har i samfundet i dag.

#### Helle Degn (S):

Hr. Bo Kristensens indledende bemærkninger synes jeg egentlig var ret utrolige. Han startede med at karakterisere regeringens redegørelse som en fremadrettet redegørelse. Det var den første konstatering.

Den anden konstatering var, at ingen i dette samfund er låst fast, hverken af kønsrollemønstre eller af andre mønstre. Jeg synes, det er ret utroligt, at man kan komme med sådanne udsagn på baggrund af, at man, hvis man altså har læst kommissionens betænkning, kan se, at der faktisk er meget stærke barrierer, der skal overvindes, hvis man tilhører den typiske lavindkomstpersion, nemlig den enlige kvinde.

Noget af det, som jeg synes man må bemærke, er, at indkomstfordelingen i virkeligheden er stagneret. Efter 1977 er lønudjævningen ophørt. Det synes jeg særlig har betydning for kvinderne, da de jo, som kommissionens betænkning meget fint peger på, befinder sig i positionen som de typiske lavindkomstpersioner. Et af de krav, vi som kvinder må stille, er, at denne lønudjævning, denne indkomstfordeling, skal der gøres en aktiv indsats for at vi får sat gang i igen.

[Helle Degn]

For det andet må jeg sige, at spørgsmålet om fordelingen af job nok er noget af det, man må se nærmere på. For at opnå en bedre balance må vi have ændret selve jobstrukturen. Det er også derfor, mange kvinder interesserer sig for den struktur, der er i beslutningsprocesserne, men også på arbejdsmarkedet. Hierarkiet i jobstrukturen har ikke ændret sig fra 1960 og frem til 1978, hvor kommissionen har analyseret det. Kvinderne placeres længst nede i jobhierarkiet. Den store tilgang af kvinder til arbejdsmarkedet er klart sket i de underordnede job. Samlet er 75 pct. af kvinderne at finde i de underordnede job, for mændenes vedkommende 50 pct.

Jeg synes, at kvinders krav må være, at strukturen ændres, så vi får en bedre balance med hensyn til, hvem der sidder på de overordnede, og hvem der sidder på de underordnede job, både i den private og i den offentlige sektor. Jobhierarkiet fastholdes, hvis vi accepterer, at kvalifikationskravene flyttes, så kvinderne kan udelukkes, og det er det, man langsomt er ved at gøre i disse år. Desuden har 50 pct. af kvinderne ingen erhvervs-mæssig uddannelse, hvilket kun gælder 1/3 af mændene. Hvis man flytter kvalifikationskravene, fastholder man altså denne jobstruktur, og det synes jeg at man skal være opmærksom på.

Hvad er det så, der skal ændres i fremtiden? Ja, for det første synes jeg ikke, at redegørelsen peger aktivt på, hvad man skal gøre for at modvirke en øget ulige stilling. Til en aktiv erhvervs politik hører stillingtagen til ligestillingsproblemerne. Spørgsmålet er ikke kun, om anvendelsen af den nye teknologi medfører færre eller flere job. Spørgsmålet er også, om selve jobstrukturen ændres i forholdet mellem overordnede og underordnede, og dermed, om beskæftigelsesomfanget for kvinderne svækkes eller forøges.

Til en målrettet erhvervs politik synes jeg hører en aktiv indsats for lige andel i beskæftigelsen. Kvinderne skal være med til at påvirke hele den teknologiske udvikling i samme grad, som mændene har mulighed for det, og kvinderne skal også have mulighed for at få glæde af den teknologiske udvikling. Netop derfor er det så vigtigt, at de deltager i råd, nævn og udvalg. Derfor synes jeg, det er højst kritisabelt, at regeringens industriminister overhovedet ikke fandt, at

det var relevant at tilgodese kvinders beskæftigelsesmæssige interesser i det EDB-udvalg, som skal planlægge anvendelsen af ny teknologi i hele den offentlige sektor. Det er en beskæftigelsesdiskussion, uden at kvinders interesser er repræsenteret. Jeg synes, det er ganske utroligt, at regeringen kan komme godt af sted med at nedsætte et sådant udvalg. Jeg synes også, at det er utroligt, at arbejdsministeren overhovedet ingen bemærkninger har haft til, at man ikke ville tilgodese kvinders beskæftigelsesmuligheder.

Det andet punkt, der må sættes aktivt ind på, er uddannelseskapaciteten. For at kvinder kan blive tilgodeset, må denne kapacitet øges, så de unge kvinder kan få en erhvervsuddannelse. Heller ikke her er regeringen reelt indstillet på noget. Man vil sætte et par stole mere ind, men en reel kapacitetsudvidelse er der ikke tale om. Det kunne ellers grundlæggende medvirke til at rette på uligheder mellem kvinder og mænd.

Regeringen er åbenbart tilfreds med at leve i håbet om, at den økonomiske politik fører til visse afledede positive virkninger. Indtil dato synes jeg kun, vi har set de negative virkninger for kvinderne.

Jeg er afslutningsvis enig med fru Lone Dybkjær i hendes karakteristik af regeringens redegørelse. Den er usædvanlig uengageret. En helt elementær social retfærdighed optager åbenbart ikke denne regering og dens parlamentariske grundlag, hvilket jeg finder beklageligt. Jeg synes i øvrigt, at kommissionens materiale er vældig godt, sådan at vi får nogle redskaber i hænderne, så vi konkret kan fremlægge forslag, som kan modvirke uligheder.

#### **Marianne Bentsen-Pedersen (SF):**

Jeg vil godt starte med at konstatere, at der inden for den sidste 20 års periode er blevet flere uddannelsespladser. Der er også blevet flere uddannelsespladser i forhold til befolkningsstigningen. Men problemet er, at uddannelsespladserne bliver for skævt fordelt og bliver skævt udnyttet. Eksempelvis er der blevet færre lærlingepladser siden 1960'erne. Til gengæld er der blevet flere længerevarende erhvervsuddannelser. Der er også blevet forholdsmæssigt flere uddannelsespladser for mænd end for kvinder, og det betyder, at det

[Marianne Bentsen-Pedersen]

forslag, SF har fremsat om kønskvotering, kunne være meget aktuelt.

Der er fortsat procentuelt flere fra de bedre stillede lag end fra arbejderklassen, der kommer under uddannelse. Højere funktionærer og større selvstændige erhvervsdrivendes børns andel er steget med 13 procentpoints, hvorimod det samme tal for arbejderbørn kun er 4½ procentpoints. Uligheden er altså blevet mere ulige, men på et højere niveau. Delingen sker allerede i folkeskolens overbygning, hvor man har niveaudelingen på fagene. Der sker næsten ingen ekstra social deling ved overgangen mellem folkeskolen og gymnasiet. Det betyder bl.a., at der bliver mest uddannelse til de mennesker, der har haft det bedste uddannelsesforløb gennem folkeskolen. Det burde måske være omvendt, hvis vi skulle have uddannelsesmæssig lighed her i landet, idet de, der har haft en dårlig folkeskolegang, egentlig har mere behov for uddannelse bagefter.

Vi kan også konstatere, at der er en sammenhæng mellem høj uddannelse og bedre levevilkår. Det vil altså sige, at skal vi satse på mere lighed, hvad angår levevilkår, må vi også give mere uddannelse til de svageste.

Der er også i nogen grad sammenhæng mellem magt og højere uddannelse. Det betyder ikke nødvendigvis, at af arbejderklassens børn er der flere procent, der skal være akademikere. Det er ikke i sig selv nogen lykke. Man kunne selvfølgelig tro, at når arbejderklassens børn bliver akademikere, så ville de indtage magtpositioner i samfundet og derigennem prøve at omforme samfundet til gavn for arbejderklassen. Det viser sig generelt set, at det ikke er tilfældet. Når arbejderklassens børn bliver akademikere – stadig væk generelt set – vil de overtage akademikernes normer og overtage fagets normer, og det vil sige, at de arbejder på akademikernes præmisser.

Det mener jeg betyder, at vi må uddanne arbejderklassens børn på alle niveauer. Vi må også uddanne dem til at være arbejdere. Det betyder, at vi må give dem kunnen og viden til selv at opstille alternativer til de magtpositioner, akademikerne indtager. Det betyder også, at hvis vi ikke sætter ind på uddannelserne, så får vi fortsat uligheder såvel med hensyn til magtpositioner som levevilkår.

**Alice Faber (SF):**

Jeg vil gerne komme med nogle socialpolitiske betragtninger vedrørende lavindkomstkommissionens betænkning. Inden vil jeg lige sige, at det undrer mig, at arbejdsministeren ikke har formået at præge redegørelsen mere på det kvindepolitiske område. Her var virkelig en lejlighed til at komme frem med nogle af de initiativer, som kunne fjerne nogle af de uretfærdigheder, arbejdsministeren har kæmpet imod i mange år. Er det da ligegyldigt, om det er en mand eller en kvinde, der er arbejdsminister, fru arbejdsminister?

Kommissionen påpeger de store lønforskelle, skævheden i adgangen til uddannelserne osv., som en del har været inde på. Det vil jeg ikke bruge tid på, men vi ved, hvad det betyder. Det bliver sagt hver dag fra denne talerstol og på mange møder rundt om i landet, ikke alene af socialistiske politikere.

At der også er en stor slagside med hensyn til, hvem der rammes af sygelighed og dødelighed, kommer ikke så ofte frem, men det gør det ikke mindre makabert. Klart siges det, at jo længere man kommer ned ad den sociale rangstige, jo ringere er man stillet helbredsmæssigt. At medlemmer af SiD har den største risiko for at dø tidligt, viser en gammel undersøgelse. At arbejdsvilkårene spiller ind med hensyn til den indflydelse, man har, ser vi også af erhvervs sammensætningen i dette ting.

Hvad gør så denne så populære regering for at rette op på disse grove uretfærdigheder? Hvad gør regeringen, og hvad vil regeringen gøre for disse nedslidte arbejdere, specielt kvinderne, dem, der daglig lider af træthed, af svien i øjnene, har hovedpine, kvalme, mavesmerter og hver dag bliver fyret i småbidder, som hr. Bent Hansen skriver i sit sammendrag af kommissionens beretning?

Regeringen har frejdigt ladet dem forstå, at den ikke tror på deres sygdomme. Derfor må de betale den første sygedag selv. Sygdom ud over 2 år anser regeringen ikke for at være sygdom, specielt ikke, hvis de endnu ikke har fået pension tilkendt, vel vidende, hvor uretfærdigt pensionssystemet er opbygget. De syge ryger på bistandshjælp, fordi sygedagpengene standses. Rapporten viser også, hvem det er, der ikke er organiserede og derfor afhængige af det sociale system

[Alice Faber]

ved arbejdsløshed. Efter 9 måneder er det sulteløn. Så har de efter regeringens oplæg vist, at de ikke var motiverede for arbejde. De handicappede har svært ved at klare ræset på arbejdspladserne, og tolerancen bliver mindre og mindre over for dem, der ikke er godt udrustede fysisk og psykisk, eller indvandrerne, som ser anderledes ud og taler brokkent.

Arbejdsministeren vil forbedre uddannelsen for de mennesker, der arbejder med revallidender. Hvad skal de bruge det til, kunne jeg fristes til at sige. Det er arbejde, der er brug for, og det får de ikke efter arbejdsministerens model. Offentlige stramninger giver dårligere behandling af dem, der er afhængige af behandlingssystemerne, men det har regeringen villet skære ned. Det rammer ensidigt lavindkomst. Rapporterne viser klart, hvem det er. Regeringen lukker øjnene. Det slipper den måske godt fra. Det er, som der står i rapporten, en politisk svag gruppe. Den sociale arvs onde cirkel kan fortsætte. I stedet for at give flere og flere forbedrede opvækstvilkår laves systemet om, så det bliver mere og mere op til forældrenes formåen, om deres børn får det rigtige skub.

Det siges altid, at det er forældrenes ansvar, hvis det går skidt. Der bliver sjældent talt om de vilkår, de har at være forældre på. Hvorfor de har så lidt overskud, hvorfor de må forsømme deres børn på grund af sygdom, nedslidning og angst for at miste jobbet, manglende muligheder for at planlægge fremtiden for børnene og sig selv. Det er ofte deres børn, der ender i restgruppen af unge. Når man har store børn, ved man, hvor meget overskud af tid der skal til for at få dem til at fortsætte med en uddannelse til trods for udsigter, hverken de eller vi tror på. Men regeringen styrker konkurrencesystemet, forringer uddannelserne specielt for de svage unge, og dem bliver der flere og flere af. Mere politi løser ikke problemerne. Det forværrer desperationen over, at skellene i befolkningen bliver dybere dag for dag mellem dem, der har, og dem, der ikke har. Køerne på bistandskontorerne bliver længere, presset på fængslerne større.

Arbejdsministerens bud er beskæmmende. Det er på arbejdsmarkedet, forbedringerne skal sættes ind. Det er vi enige om, men de ændringer i samfundet, der skal til, kræver et stærkt socialt sikkerhedsnet, og her svigter

regeringen. Dens mål er at ødelægge det sikkerhedsnet.

### Rahbæk Møller (SF):

Jeg vil gerne knytte nogle bemærkninger til de dele af betænkningen og ministerens redegørelse herom, der specielt drejer sig om erhvervspolitikken.

Også på dette område har kommissionen jo ladet foretage meget omhyggelige analyser både af den hidtidige udvikling og af den udvikling, der kan forventes i de kommende år. Kommissionen er nået frem til at anbefale en række konkrete tiltag. Kommissionen anbefaler, at der specielt satses på vækst inden for en række udvalgte områder: boligbyggeri og byfornyelse, kollektiv transport, alternative energikilder, social- og sundhedssektoren, social- og miljøtilpasset teknologi og genbrugsproduktion. Kommissionen anbefaler endvidere, at disse områder støttes via en målrettet erhvervs politik, ligesom kommissionen peger på en ændret lovgivning med skærpede krav til f.eks. energiforbrug og miljøpåvirkning, der kan føre til en ønskelig dansk produktudvikling og deraf følgende eksport, hvilket de ret fremsynede miljølove, der blev gennemført i begyndelsen af 1970'erne, har vist. Endelig anbefaler kommissionen en fortsat udbygning af den offentlige sektor, f.eks. vedrørende forsorg og uddannelse, og kommissionen anbefaler øget samarbejde mellem den offentlige og den private sektor.

Ministeren afviser stort set blankt disse anbefalinger. Hun nævner, at der er visse målrettede elementer i erhvervsstøtteordningerne, men glemmer at nævne, at disse målrettede ordninger beløbsmæssigt er meget små sammenlignet med mere generelle ordninger.

Hvad angår øget samarbejde mellem den offentlige og den private sektor, f.eks. om systemeksport, støtter ministeren tanken. Det gør regeringen i det hele taget. Vi mangler blot at se konkrete initiativer fra regeringens side, specielt angående det problem, at Industrirådet hidtil har været i stand til at blokere for samarbejde på lige vilkår mellem private virksomheder og offentlige styrelser, selv når et sådant samarbejde ønskes af private virksomheder.

[Rahbæk Møller]

Denne afvisning af kommissionens resultater leder tanken hen på en anden redegørelse, der blev diskuteret her i tinget for ikke så længe siden, nemlig landsplanredegørelsen. Også her var der tale om meget grundige analyser, der på væsentlige punkter kom til resultater, der var i direkte modstrid med regeringens politik.

Jeg skal gerne tilføje, at i begge tilfælde blev resultaterne langt nærmere de tanker, SF har fremlagt i den alternative økonomiske politik, vi udsendte i efteråret, og i den justeringsplan, vi udsendte for nylig. Det skyldes ikke, at forfatterne er SF'ere – alene et blik på lavindkomstkommissionens sammensætning viser dette – det siger noget om den respekt for kendsgjerninger, der ligger bag henholdsvis regeringens og SFs politik.

Når regeringen tillader sig at afvise den ene grundige redegørelse og betænkning efter den anden uden selv at komme med analyser, der går dybere end at sammenligne Danmark med en købmandsbutik, synes jeg efterhånden, det må være på tide at afkræve regeringen og specielt arbejdsministeren et svar: hvor forventer regeringen at befolkningen skal beskæftiges i de kommende år? Ministeren skriver herom, at det er regeringens mål, at der skal ske en massiv fremgang i beskæftigelsen i form af varige job i den private sektor, men spørgsmålet er, i hvilke sektorer disse job skal findes. Inden for industrien viser alle analyser, at der vil blive langt færre beskæftiget i slutningen af 1980'erne, selv under forudsætning af en stærkt stigende produktion. Vi er nået dertil, at det er lige så absurd at forvente, at industrien kan beskæftige arbejdsløse, som at forvente, at landbruget kan det. Hvis ministeren er uenig heri, bør hun sige det.

Jeg vil slutte med at konstatere, at ministeren skylder os en forklaring på, hvor alle de nye arbejdspladser skal findes. Jeg forlanger naturligvis ikke, at ministeren skal komme med svaret på stående fod, men hun må kunne love en sektoropdelt prognose over beskæftigelsessituationen med en politik ud fra regeringens filosofi. Regeringen kan ikke i længden blot afvise alle analyser uden at komme med nogen som helst dokumentation for, at dens politik vil føre til de lovede resultater.

Kalnæs (SF):

I sin redegørelse konstaterer arbejdsministeren, at de grundlæggende forskelle i indkomsterne genspejles i befolkningens boligforbrug, og ministeren tilføjer, at det jo er naturligt nok. Hvis ens holdning er, at folk, der har lav indkomst, naturligvis også skal bo dårligt, uanset deres behov, om det er børnefamilier, om det er pensionister, eller om det er syge, ja, så er det faktisk naturligt. Man kunne jo også have den holdning, at selv om der er nogle grupper, der har en lav indkomst, så skal de i hvert fald bo godt. De skal f.eks. have plads til børnene, og de skal have centralvarme, når det er pensionister, det drejer sig om. Derfor er det ikke spor naturligt, at indkomstforhold blot genspejles i boligforholdene, men sådan ser arbejdsministeren åbenbart ikke på det.

Nu er det desværre langt værre end det, at boligforholdene genspejles i indkomstforholdene. På side 173 i betænkningen lyder de sidste 4 linjer i boligafsnittet således:

»Den samlede virkning af boligmarkedet og boligfordelingen ser således ud til at have en fordelingseffekt til fordel for de bedst stillede.«

Altså, i stedet for at give størst offentligt tilskud til lavindkomstgrupper, som i vidt omfang bor i lejeboliger, gives der størst tilskud til højindkomstgrupper, som næsten udelukkende bor i ejerboliger. Hvordan? Jo, der er tilskud til almennyttigt byggeri, der er individuel boligstøtte, boligsikring og boligydelse, men det er alt sammen kun op til en vis størrelse i beløb og ikke til for store boliger. Men til folk i ejerboliger er der rentefradrag, og der er skattefrie kapitalgevinster, og de er begge to større, jo større indkomsten er, og større, jo større boligen er. Dette finder arbejdsministeren åbenbart helt naturligt. Jeg mener, det er rystende usolidarisk.

Vil regeringen da ikke gøre noget ved boliglovgivningen? Jo, det vil den. Den vil bygge færre almennyttige boliger. Fra 12.000 om året er regeringen nu kommet ned på 9.700, og den prøver at komme ned på 8.600. Den fører en virkelig sej kamp for at få færre gode boliger til lavindkomstfamilierne. Til gengæld skal de være dyrere, 1.000–1.200 kr. om året ifølge boligministeren. De skal heller ikke være så gode. Grænsen herfor sættes automatisk ned fremover. Boligsikringen blev forringet før jul, og for nylig var der ifølge pressen et forslag fra boligministeren om at

[Kalnæs]

forringe boligydelsen til pensionisterne. Det er dog ikke kommet igennem endnu.

Hvordan er det så med de store boligtilskud til højindkomstgrupperne i ejerboligerne? Ja, dem garanterer man at man ikke vil røre i denne regerings levetid. Det er i sandhed omvendt Robin Hood-politik: at tage fra lavindkomstgrupper og give til højindkomstgrupper.

På kristeligt folkepartis landmøde blev miljøminister Chr. Christensen ifølge pressen da også spurgt, om han kunne give ét eksempel på, at regeringen tog fra de rige og gav til de fattige. Det kunne han ifølge pressen ikke. Kristeligt folkeparti har talt meget om at værne om familien. Så længe kristeligt folkeparti er med i denne konservative regering, så må partiet ændre sine udtalelser til, at man vil værne om højindkomstfamilierne – hvis man da ikke vil lyve, og det vil man vel ikke i kristeligt folkeparti?

#### Steffensen (KrF):

Nej, jeg kan forsikre hr. Kalnæs om, at det vil vi ikke. Hr. Kalnæs mener, at der ikke er gjort noget for børnefamilierne. Man må sige, at børnefamilierne indtil nu trods alt er den gruppe, man har prøvet at friholde mest, når det drejer sig om besparelserne. Det er noget af det, der har været mulighed for at få igennem i regeringen.

Da hr. Kalnæs jo var opmærksom på det spørgsmål, som blev stillet til miljøminister Chr. Christensen, kan jeg gøre hr. Kalnæs opmærksom på, at det jo ikke er alt, der bliver sagt på et landsmøde eller bliver sagt over for offentligheden, der refereres i pressen. Vi kan godt ved en anden lejlighed snakke nogle af problemerne igennem i forbindelse med vores indsats i regeringen for de svagest stillede.

Generelt vil vi sige fra kristeligt folkeparti, at det er en udmærket betænkning, vi har fået fra lavindkomstkommisionen. Det er også en tilfredsstillende redegørelse, ministeren har givet, fordi det vedrørende de sociale og politiske problemer på dette område er klarlagt, at man ser på problemerne på en anden måde end hidtil. Det har med det at gøre, at problemet med lavindkomst efter regeringens opfattelse, og også efter kristeligt folkepartis opfattelse, skal løses ved regeringens generelle økonomiske politik. Vi mener,

det er meget vigtigt, at det sker i nært samarbejde med arbejdsmarkedets parter, LO og DA. En større fleksibilitet og afskaffelse af de alt for stive faggrænser kan være medvirkende til, at lavtlønsproblematikken bliver mindre alvorlig, og det synes vi nok er vigtigt. Her vil jeg gøre opmærksom på, at arbejdsministeren siger i sin redegørelse i sp. 9656, at det er regeringens klare hensigt med den overordnede økonomiske politik at skabe varige arbejdspladser. Arbejdsmarkedspolitikken vil her få en central funktion, og det er nødvendigt, at fleksibiliteten på arbejdsmarkedet ikke forringes. Jeg vil gerne takke ministeren for disse udtalelser om fleksibiliteten, for det er meget væsentligt, at vi ikke kører fast i stive systemer, når det drejer sig om at få løst et alvorligt problem.

Kommisionen siger også, at skattepolitikken ikke virker udlignende på lavtlønsområdet. Det mener vi i kristeligt folkeparti ikke er særlig sagligt, for det er jo i høj grad efter vores opfattelse således, at skattepolitikken spiller en ganske afgørende rolle.

Forslag til at gøre lønøkonomiske forskelle mindre synes jeg nok man kunne efterlyse, og jeg vil godt spørge ministeren, om der ud over det, ministeren har nævnt om regeringens økonomiske politik, er overvejelser om, hvordan man kan få disse lønøkonomiske forskelle gjort mindre, for det er vores opfattelse, at det er et mål at arbejde henimod. Vi mener, at nærkontakt direkte mellem arbejdsmarkedets parter er en af de måder, der kan bevirke en vis udjævning. Derfor kan problemet ikke løses af regeringen alene, men den kan jo komme med noget, der lægger op til en begyndende løsning.

Et enkelt område, der er berørt i kommissionens betænkning, bør videreudbygges, nemlig børnepasningsproblemet, hvor der bør gives økonomisk mulighed for valgfrihed mellem børnepasning på institution eller hjemme. Den diskussion har vi haft flere gange her i folketinget. Vi synes, det er en oplagt lejlighed til at gøre opmærksom på, at denne valgfrihed bør sikres.

Konklusionen må være, at lavindkomstproblematikken ikke alene er regeringens problem, men at det i høj grad er et problem, regeringen har ansvar for, og hvor løsningen efter vores opfattelse kun findes ved, at man søger den tættest mulige kontakt med arbejdsmarkedets parter, når de skal indgå løn-

[Steffensen]

aftaler. Man kunne tilføje, at det offentlige også på dette område måske kunne vise vej til en begyndende offentlig lønforhandling, der har dette principielle formål, og at det fremover vil give et fingerpeg i den rigtige retning med henblik på, at man opnår virkelig valgfrihed for de enkelte familier, når det drejer sig om børneopførelsesproblemet.

**Arbejdsministeren (Grethe Fenger Møller):**

Ja, der er blevet sagt mangt og meget om lavindkomstkommissionens betænkning under denne debat. Det er jo ikke så mærkeligt, for det var jo en kommission, som sad i mere end 5 år, og som har afgivet en meget diger betænkning ud fra et bestemt formulere kommissorium. Man kan have forskellige opfattelser – og det har der jo også været i debatten i dag – om man skal følge de forslag, lavindkomstkommissionen peger på.

Der ligger i lavindkomstkommissionens betænkning en analyse, en beskrivelse af nogle faktiske forhold. Hvad er det egentlig, dette lavindkomstproblem? Det er vel det forhold, at nogle mennesker ligger lavere i løn i forhold til andre mennesker. Det forhold, at vi i det danske samfund har løn- og indkomstforskelle mellem individer, er vel ikke i sig selv udtryk for, at vi har et lavindkomstproblem. Det har vi vel kun i den forstand, at der er mennesker, der har så lave indtægter, at de har svært ved at klare sig.

Hr. Svend Auken var som sædvanlig både farverig og poetisk. Der var noget om en knyttet næve, der passede til et blåt øje, hvilket jo er udtryk for hr. Svend Aukens sædvanlige farverigdom. Hr. Svend Auken har celerede noget over, at der så mange gange i redegørelsen er tale om, hvad regeringens holdning er. Jeg tror, at hvis man læser redegørelsen nøje, vil man lige så ofte kunne se ordet »kommissionen«, fordi vi i redegørelsen gengiver, hvad der er lavindkomstkommissionens opfattelse, og dertil knytter betragtninger om, hvordan regeringen ser på nogle af de synspunkter, lavindkomstkommissionen er fremkommet med.

Hr. Svend Auken var inde på det mere poetiske med, at lighed er lig frihed, og at ulighed er lig ufrihed. Det lyder jo rigtigt og smukt, hvis vi ser på det ud fra nogle demokratiske regler om, at man ikke må forskelsbehandle på grund af race, køn eller religion.

Men skal vi have et lighedssamfund, betyder det så, at vi alle skal have det samme i løn, at vi alle skal bo ens, at vi alle skal have lige meget uddannelse af den ene eller den anden art? Er det den form for lighed, vi skal have? Det mener jeg ikke. Jeg mener, at lighed må være, at vi har lige muligheder for at udvikle os og tilrettelægge vores tilværelse, at det ikke skal være sociale barrierer eller andre ting, som begrænser det enkelte menneskes mulighed for at få uddannelse eller beskæftigelse.

Hr. Svend Auken nævnte nogle ting, som jeg synes er væsentlige, når vi skal se på sammenhængen mellem erhvervsstrukturen og beskæftigelsen. Det er så sandt, som det er sagt, at vores erhvervsstruktur er af afgørende betydning for, hvilke jobmæssige muligheder vi har, hvilke varer vi kan sælge osv. Det er også klart, at beskæftigelsen er helt afgørende. Regeringen siger i redegørelsen, at det, vi ønsker os, er en stigning i antallet af beskæftigede. Lavindkomstkommissionen siger også, at stigende beskæftigelse er en nødvendig betingelse for reelle velfærdsforbedringer, dels derved at den enkelte er i stand til at tjene nogle penge, dels derved at der kommer penge ind til de offentlige kasser, som gør, at vi har mulighed for at finansiere nogle andre ting.

Hr. Svend Auken nævnte også uddannelsessystemet. Her er vi også meget enige, for jeg tror, at uddannelsessystemet spiller en afgørende rolle for at skabe gode vilkår for mennesker. Det drejer sig om uddannelsessystemer for de unge, som vi har diskuteret meget i forbindelse med spørgsmålet om bekæmpelse af ungdomsarbejdsløsheden, men det drejer sig efter min mening også i høj grad om voksenuddannelserne, som jeg tror vil få en stigende betydning i de kommende år. Både for dem, der er i beskæftigelse, og for dem, der er uden beskæftigelse i øjeblikket, vil kravene i forbindelse med den teknologiske udvikling være så store, at ingen af os eller vore børn vil kunne klare sig med den uddannelse, man måtte have fået, når man var ung. Det vil være nødvendigt at supplere op på forskellige faser i løbet af tilværelsen.

Hr. Svend Auken pegede også på kønsrollemønstret, som jeg senere skal vende tilbage til, og som jeg også finder det er meget væsentligt at vi får gjort noget ved.

## [Arbejdsministeren]

Hr. Svend Auken spørger: hvad er det, regeringen vil? Vil regeringen to samfund, ét samfund for dem, der har det godt, som består af  $\frac{2}{3}$ , mens den sidste  $\frac{1}{3}$  går rundt og har det skidt? Nej, det ønsker regeringen ikke. Vi ønsker faktisk et samfund, hvor alle har det godt. Netop derfor lægger vi så stor vægt på at få bekæmpet ungdomsarbejdsløsheden, at få skabt mere beskæftigelse.

Hr. Svend Auken bad mig om bare at nævne ét eksempel. Hr. Svend Auken er måske nok høj af størrelse, men som altid beskeden i sit væsen. Han spurgte mig, om jeg kunne nævne bare ét eneste eksempel på, hvad regeringen ville gøre.

Jeg kan nævne nogle ting fra redegørelsen. Regeringen lægger helt afgørende vægt på, at det må være den overordnede økonomiske politik, der skal danne grundlag for en forbedring af konkurrenceevnen og dermed fremskaffelse af flere varige job. Vi lægger også vægt på den nedsættelse, vi har fået af inflationen, nedsættelsen af renten. Hr. Svend Auken kunne tage en gang til – hvis han ikke var så optaget af samtale til anden side – at læse regeringens redegørelse om bekæmpelse af ungdomsarbejdsløsheden, hvor vi lægger enorm vægt på uddannelse. Vi har også sagt, at vi lægger vægt på beskæftigelsen. Vi lægger også enorm vægt på voksenuddannelsen, på, at vi får en forbedring af arbejdsmarkedsuddannelserne for mange forskellige grupper, og vi lægger, som det også fremgår af redegørelsen, vægt på, at vi får nedbrudt det kønsopdelte arbejdsmarked.

Jeg er sådan set enig med fru Lilli Gyldenkilde i indledningen, hvor fru Lilli Gyldenkilde siger, at dem, der er hårdest ramt, er de ufaglærte, herunder de ufaglærte kvinder, og at det er de grupper, vi skal tænke på at gøre noget for. Derfor synes jeg også, det er væsentligt at notere sig, at f.eks. antallet af gennemførte specialarbejderkurser er steget enormt bare inden for de sidste 5 år. Det tager jeg som et udtryk for noget meget positivt, at vi får videreuddannet arbejdskraften, og at vi også får gjort noget for kvinderne.

Derefter siger fru Lilli Gyldenkilde: ja men hvad er det, regeringen gør? Regeringen lægger hele vægten på det private erhvervsliv. Det gør vi nu ikke. Vi siger, at det er en forudsætning for, at det danske samfund kan komme til at fungere igen, at vi har et privat

erhvervsliv, som fungerer ordentligt, fordi det er inden for den private sektor, vi skal have skabt arbejdspladser.

Vi kan ikke løse arbejdsløshedsproblemet ved at blive ved med at oprette flere arbejdspladser inden for den offentlige sektor – f.eks. i et antal, der svarer til antallet af arbejdsløse. Vi kan heller ikke sige, at fordi vi har en teknologisk udvikling, så skal vi i takt med den teknologiske udvikling udvide den offentlige sektor. Det mener jeg ikke er rigtigt.

Jeg tror, at den teknologiske udvikling på nogle områder medfører arbejdsløshed. Jeg tror også, at den teknologiske udvikling på andre områder medfører et nyt behov for arbejdskraft. Her kan jeg bare henvise til, at et stort dansk firma har sagt, at de godt kunne bruge 1.000 ekstra medarbejdere inden for det teknologiske område, og de var endda villige til at betale for uddannelsen af de pågældende selv.

Fru Lilli Gyldenkilde var inde på, at der måtte gøres noget mere i forhold til kvinderne, og at også det offentlige måtte gøre noget mere. Det er jeg enig i. Ligestillingsrådet har vist lige siden sin nedsættelse gennem statsministeren skrevet dels ud til organisationer og kommuner, dels til ministerierne og peget på betydningen af, at der kom flere kvinder med ind i råd, nævn, udvalg og kommissioner, og at man inden for de enkelte ministerier så på, hvad man kunne gøre for at tænke i kvindebaner, også når man nedsætter interne ministerielle udvalg, og når man ser på forfremmelse, for disse interne udvalg er måske ofte med til, at folk senere bliver kvalificerede til en chefstilling. Jeg tror nok, at ligestillingsrådets formand og jeg er enige om, at der har været en vis træghed i den udvikling, og at det er ønskværdigt, om man kan fremskynde udviklingen så meget, som det overhovedet kan lade sig gøre.

Jeg tror, det er vigtigt, at man gør noget ved disse ting. Jeg tror også, at det er svært på mange områder. I formiddags var jeg på besøg i direktoratet for arbejdsmarkedsuddannelser og så på, hvad de havde af forskellige uddannelsesinitiativer. De har også nogle særlige kvindekurser. Vi talte om, at man får kvinderne ind og laver særlige kvindekurser for at introducere dem til arbejdsmarkedet, også i utraditionelle job. Det viser sig i praksis, at det kan de kvinder sagtens – selvfølgelig-



[Arbejdsministeren]

lig – men jeg fik at vide, at den dag, de så skal ud af det modulsystem og ud på det rigtige arbejdsmarked, så har de en tendens til at vælge traditionelt. Jeg ved ikke, om det er krisen, eller hvad det er, som gør, at de siger: nej, jeg må nok hellere søge over i de traditionelle kvindeområder alligevel. De har været dygtigere på mange områder, end mændene har været. Jeg tror også, at det i høj grad er et spørgsmål om psykologi. Måske burde man prøve på – selv om jeg ved, at man gør, hvad man kan – ligesom at bygge dem op i højere grad psykisk, så de fastholder, at der simpelt hen ikke er grænser for, hvad kvinder kan.

Hr. Lawaetz var inde på nogle økonomiske betragtninger og spurgte, hvem der egentlig havde siddet i lavindkomstkommissionen. Svaret har hr. Lawaetz selv. Hr. Lawaetz spurgte også, hvad det havde kostet. Det har selvfølgelig kostet noget at have et sekretariat, der har siddet i 5 år, men det er vel en af de ting, der hører med, når man har et sådant kommissionsarbejde.

Fru Grethe Kindberg Jørgensen var inde på betydningen af voksenuddannelsen, på, at man ikke må glemme kvinderne, på det personlige initiativ og på gulerodsfilosofien. Uanset om man kan lide den eller ikke, så tror jeg, at den kan være vigtig at have. Et eller andet, som gør, at man får noget ud af at gøre noget. Jeg har set nogle eksempler, hvor folk har troet, at der var en gulerod, og så var der ikke nogen gulerod bagefter. Det gælder såvel inden for den private som den offentlige sektor. Jeg har gennem årene set en masse mennesker, som er taget på videreuddannelseskurser, har gået på forvaltningshøjskolen, læst i deres fritid i tiltro til, at når de havde gennemført en eller anden uddannelse, så ville de også få bedre arbejdsvilkår – men det fik de faktisk ikke, når de kom tilbage, for det var man ikke opmærksom på.

Fru Lone Dybkjær siger, at det var en noget uengageret redegørelse. Det er altså, som man læser den. Det er de synspunkter, som regeringen har. Fru Lone Dybkjær rejste spørgsmålet: hvad er det for nogle lavindkomstproblemer, der er? Det er vel, som fru Lilli Gyldenkilde siger, de ringest stillede, de ufaglærte eller de arbejdsløse. Og hvad er det så, man kan gøre for at hjælpe dem? Her må jeg pege på det generelle igen. Man kan ikke ligesom pille dem ud for sig selv. De må ef-

ter min opfattelse hjælpes, støttes gennem en almindelig økonomisk politik. Jeg er enig i, at det er ikke nok, der skal noget andet til. Her tror jeg så, vi er ovre igen i at tale om uddannelsens betydning, om vejledningens betydning. Jeg synes, fru Lone Dybkjær havde meget ret i nogle af sine betragtninger om den offentlige sektor og den private sektor. Man har diskuteret privatisering. Jeg mener ikke, det skal forstås sådan, at alt, hvad der har ligget i den offentlige sektor – eller meget af det – skal føres ud og laves af det private erhvervsliv eller private organisationer. Det er ikke det, jeg opfatter som privatisering. Der må være et samspil, f.eks. på daginstitutionernes område. Jeg begyndte at nikke, inden vi nåede til daginstitutionernes område, fordi jeg føler, at det, der mangler i dag, er en dialog generelt mellem den private og den offentlige sektor: hvad kan man lære af hinanden, hvad kan man udnytte, og hvordan kan man bedst bruge hinanden i et positivt samspil og i en dialog? Det er noget, der går videre end blot til daginstitutionsområdet, som selvfølgelig også er betydningsfuldt. Jeg tror, det er meget væsentligt, at vi gør dette i de kommende år og får tilrettelagt en sådan dialog på en fornuftig måde.

Fru Lone Dybkjær efterlyste en konkret analyse eller en langsigtet strategi. Det kan jeg egentlig også godt forstå. Vi har oplevet tidligere, at det var vanskeligt. Da jeg selv begyndte at læse jura, sagde man, at vi ikke kunne få beskæftigelse som jurister. Det kunne man pludselig bagefter alligevel. Hvor er det, behovene kommer, hvor er det, vi har brug for at have uddannede folk om 10 år? Hvilke råd skal vi give de 16-17-18-19-årige i dag? Kan vi sige: du skal prøve at komme ind i den eller den sektor? Hvad er det for nogle områder, der vil blive videreuddannelse på? Jeg tror, der er et behov for at få kulegravet det – i det omfang man kan kulegrave sådan noget. Jeg ved ikke, over hvor lang en årrække man kan gøre det, men man må have en analyse af, på hvilke områder beskæftigelsen vil blive koncentreret.

Det er også rigtigt, at kvinderne må ind på mandeområdet, og jeg tror også, det er rigtigt, at de skal ind på det på et meget tidligt tidspunkt. Jeg plejer at gå ind på undervisningsministerens område og sige, at jeg tror, man skal have erhvervsvejledning, altså helt fra de små klasser i skolen, så pigerne lærer

[Arbejdsministeren]

at tænke anderledes. Det kan også være, det er rigtigt, at man skal have datalære på et tidligt stadi - det ved fru Lone Dybkjær som ingeniør mere end jeg - så man ligesom får lært disse ting, så man ikke som så mange af os oplever en eller anden indgroet blokering over for fysik og matematik, fordi »det er nok noget, jeg ikke kan finde ud af som pige«, som jeg selv har oplevet det. Jeg tror, det er meget vigtigt, at man får kvinderne eller pigerne med i den fase.

Fru Anne Grete Holmsgård var inde på, at regeringen ikke ønskede lønudjævning. Det gør vi ikke på den måde, at vi siger, at lønudjævning skal til for enhver pris, således at alle skal tjene det samme. Det er ikke det, vi ønsker os, men vi ønsker, at alle skal have anstændige lønninger og have mulighed for at få uddannelse, og vi ønsker faktisk også nogle velfærdsforbedringer. Men vi erkender samtidig, at vi er i en økonomisk krisetid, og at det derfor er nødvendigt for os dels at spare på nogle områder, dels at finde ud af, om de ressourcer, vi anvender, kan anvendes på en alternativ måde, på en bedre måde, på en mere alsidig måde, således at vi kan få mere for de penge, vi giver ud.

Fru Helle Degn var inde på nogle væsentlige ting om, hvad man kan gøre for at lette kvindernes vilkår. Det er bl. a. et spørgsmål om uddannelse, men selv om man har uddannelsen, kan vi finde masser af områder, både inden for den offentlige sektor og i det private erhvervsliv, hvor kvinder og mænd har samme uddannelse, men hvor kvinderne bliver holdt tilbage, mens mændene automatisk flyver frem i systemet. Jeg ved ikke, om det er guleroden, der venter foran, eller om de har en indbygget raket bagi, men et eller andet sker der i hvert fald med de mænd.

Hvad kan man gøre for at få en anden form for jobstruktur også dér? Jeg tror, det er noget, der kommer til at kræve en umådelig stor bevidstgørelse. Det kommer også til at kræve mod af os. Vi vil have disse ting, og vi føler, at det er lige så naturligt, at kvinder indtager de stillinger, som at det er mænd. Man må ikke sige: »nej og ih og åh, og tror du nu, at du kan klare det?« - altså hele den kvindeopdragelse med, at det er ikke sikkert, du kan klare det, og der er nok nogle, der er dygtigere. Hertil kommer arbejdsfordelingen i hjemmet.

Jeg føler mig fristet til at sige, at jeg er meget enig med fru Helle Degn i det. Jeg er også enig i, at det er uheldigt, at der ikke er kvinder med i EDB-udvalget, ligesom det er uheldigt, at der ikke var flere kvinder med i mediekommisionen. Det kan vi blive enige om. Men jeg er lidt bange for, at vi kommer til hele tiden at gøre os selv til en restgruppe eller en marginalgruppe, når vi siger: dem med de dårligste uddannelser, de dårligste lønninger, det er kvinderne.

Sidste uge deltog jeg i en beskæftigelseskonference i Europarådet, hvor man sad og skulle lave et eller andet fint communiqué. Man begyndte med, at nu skulle man gøre noget særligt for de særlig udsatte grupper, og det var de handicappede og de langtidslidende og så kvinderne - indtil der var to kvinder, en svensk og en dansk kvinde, som protesterede imod, at vi altid skulle betragtes som en minoritetsgruppe. Vi var dog halvdelen af befolkningen. Vi må hele tiden bide os fast i, at vi ikke er en mindretalsgruppe, men at vi faktisk forventer, at halvdelen af de gode og velbetalte stillinger er vores.

**Svend Auken (S):**

Arbejdsministeren har ret i, at det er et meget beskedent ønske - derfor er det selvfølgelig dybt beklageligt, at det ikke blev opfyldt - at få bare ét eksempel på, at regeringen har ført en politik, der tog fra de rige og gav til de fattige.

Ministerens kollega miljøministeren blev jo svar skyldig på kristelig folkepartis landsmøde. Jeg tror ikke, det er, fordi miljøministeren ikke følger med i dansk politik. Jeg tror, det hænger sammen med, at der ikke er ét eneste eksempel. Men jeg vil da gerne gentage spørgsmålet, om ministeren kan komme herop og give folketinget og offentligheden ét markant eksempel på, at man har ladet krisens byrder især bæres af de stærke skuldre i forhold til de svageste skuldre. Hvis ikke man kan finde et eksempel i fortidens politik, så kunne man måske løfte sløret for fremtidens politik og afvise alle de rygter, der er fremme om yderligere nedskæringer på dagpengeområdet, arbejdsmarkedsuddannelser, det sociale område osv.

Jeg kan vældig godt lide at sidde og lytte til arbejdsministerens mange smukke og tilforladelige talemåder, og jeg tror såmænd

[Svend Auken]

gerne, at ministeren har de bedste hensigter og det bedste syn på både de svageste grupper og kvinderne – som vi ikke længere må kalde en svag gruppe, men som jo er en svag gruppe. Jeg tror såmænd, ministeren har de smukkeste tanker og de smukkeste intentioner. Det frygtelige er bare, at ministeren ikke trænger igennem i sin regering med et eneste af disse synspunkter, og at heller ikke et eneste af disse synspunkter er slået igennem i den redegørelse, vi drøfter her.

Jeg rejste det spørgsmål, om regeringen i virkeligheden ikke er ved at gennemføre en revolution i vor grundlæggende samfundsfilosofi, en borgerlig revolution, hvor man sprænger grundlaget for det, der hidtil har været gældende i Danmark, nemlig enigheden på tværs af skellet mellem borgerlig og ikke-borgerlig om, at i dårlige tider er det især de svageste grupper, der skal hjælpes, at når der skal pålægges byrder, er det især de svageste skuldre, der skal friholdes.

Nu inkluderer jeg ikke arbejdsministeren, for arbejdsministeren har sikkert en anden holdning, men jeg tror rent faktisk ikke, det er nogen tilfældighed, når den nuværende regering systematisk kun lægger byrderne på de svageste skuldre. Jeg tror ikke, det er nogen tilfældighed, at man har indset, at  $\frac{3}{4}$  af landets befolkning jo egentlig har det meget godt. De har arbejde, og de har uddannelse, deres børn får arbejde, og deres børn får uddannelse, de bor godt, de bor ikke til leje, de bor i eget hus osv. Jeg tror egentlig, at man har indset, at der nok ligger en lille, snæver politisk gevinst i at sige: lad os så, de  $\frac{3}{4}$ , rotte os sammen mod den sidste  $\frac{1}{4}$ , lad os skubbe dem ud over kanten. Selvfølgelig, hvis de virkelig trænger, hvis de virkelig har det dårligt, så vil vi selvfølgelig hjælpe dem, sådan at de i hvert fald ikke skal dø af sult, som arbejdsministeren sagde det før.

Hvad ligger der egentlig i det dér med lavindkomst? Betyder det, at alle skal have lige løn, at alle skal have helt lige vilkår, eller betyder det, at alle folk skal have det sådan, at de i hvert fald kan klare sig?

Jeg er altså meget bekymret for det, der er i gang i øjeblikket. Det er ikke sagt polemisk over for arbejdsministeren, men det er sagt til overvejelse for os alle sammen. Er der egentlig ikke et behov for, at man åbent siger – jeg tror, det var fru Anne Grete Holmsgård, der sagde det meget klart heroppe fra

talerstolen – at det ville have klædt regeringen bedre, hvis den havde stået op og sagt: glem alt det dér med de dårligst stillede, glem alt det dér med de lavtlønnede, glem alt den sentimentalitet omkring de svage grupper, sig det så åbent, som Dansk Arbejdsgiverforening siger det i øjeblikket. Jeg vil bare citere en enkelt afdelingsleder i Dansk Arbejdsgiverforening, Poul Erik Pedersen, der har sagt det sådan: vi må være ligesom en fodboldklub her i landet. Vi må ikke længere gå rundt og tro, at vi skal satse på ungdomsafdelingen og old boys afdelingen og fjerdeholdet og femteholdet, nej, nu skal vi sætte kræfterne ind på førsteholdet. Og kvindefodbold skal der i hvert fald ikke være noget af. Det tror jeg er kendsgerningen.

Man har virkelig den opfattelse, at som tingene er i øjeblikket, så er alt det med velfærdssamfund, så er alt det med solidaritet kun udtryk for sentimentalitet. Det er også grunden til, at det rystende materiale, der ligger i lavindkomstkommisionen – og som er rystende uanset alle gode bestræbelser – ikke kan afføde andet positivt forslag fra regeringens side, end at personalecheferne i private virksomheder skal ofre mere tid på at »minde«, som det hedder på konservativt nydansk, »minde« deres kvindelige ansatte for at følge flere videreuddannelseskurser.

(Kort bemærkning).

**Rahbæk Møller (SF):**

Jeg beklager, at jeg ikke nåede at bede om ordet før hr. Svend Auken. Det kom lidt bag på mig, at ministeren ikke nedlod sig til at besvare privatister. Jeg stillede faktisk ministeren et meget konkret spørgsmål: vil regeringen lade udarbejde en prognose over beskæftigelsessituationen, en sektoropdelt prognose efter regeringens politik? Det er, ligesom ministeren har en moralsk forpligtelse til det. Når man afviser en betænkning, som navnlig i arbejdsrapport nr. 18 har leveret en fyldestgørende dokumentation for, at den form for politik, som regeringen fører, ikke vil føre til målet, så må ministeren komme med modargumenter. Jeg bemærkede, at ministeren i sit svar til fru Lilli Gyldenkilde henviste til en privat erhvervsdrivende, der havde sagt, at han kunne beskæftige tusinder. Det er måske rigtigt, men regeringen må dog have mere grundige overvejelser over be-

[Rahbæk Møller]

skæftigelsessituationen end den form for løse citater.

Jeg henviser i øvrigt til, at ministeren selv påpegede, at der var et behov for en sådan prognose, i sin replik til fru Lone Dybkjær om kvindearbejdsløshed. Vil regeringen eller vil regeringen ikke lave en sådan prognose over beskæftigelsessituationen, en sektoropdelt prognose?

### Bo Kristensen (KF):

Fru Helle Degn nævnte over for mig nogle stærke barrierer, der var, og som der fortsat er. Jeg erkender, at barriererne er der. Jeg vil tillade mig at sammenholde det med hr. Svend Auken's rystende frustration over, at de svageste grupper har det så dårligt, som de har det. Det kan jo undre én, at det først med sådan en gru er gået op for socialdemokratiet, efter at det har haft regeringsmagten i så lang tid, at de svageste grupper står over for sådanne barrierer, som der her tales om. Det er jo i virkeligheden rystende. Det er ikke en sag, som kan klares fra det ene øjeblik til det andet, som fru Helle Degn var ved at lægge op til.

Ordet jobstruktur var noget af det, som fru Helle Degn nævnte. Jobstruktur kan jo være mange ting, men hvis det er fagstrukturen, der dermed hentydes til, og hvis meningen er, at vi må have opblødt de faggrænser, der i virkeligheden findes i vores samfund, så synes jeg, der er meget interessant i det, fru Helle Degn nævner. Jeg tror, der her ligger en af de store barrierer, navnlig når vi taler om efteruddannelse og om muligheden for at få en ligestilling imellem kønnene på det område. Hvis det er et spørgsmål om at fjerne faggrænser, så synes jeg, der er meget interessant i det, som fru Helle Degn lagde frem her.

Fru Lone Dybkjær var i sit første indlæg inde på spørgsmålet om datalære og talte om en fremrykning af dette fag af hensyn til kønsproblemet. Jeg synes, det var særdeles interessant at få netop den vurdering med, at vi måske her har svigtet de helt unge årangere. For mig vidnede det i hvert fald om, at det ikke er en sag, som vi kan klare ved at sige, at nu er folk 18 år, og så må vi altså gøre noget, så de bliver stillet ens. Det er for mig, som fru Lone Dybkjær nævnte det, noget med at få begyndt i tide og få bragt ba-

lance imellem de to køn. Det er en væsentlig indsats, som jeg tror vi må arbejde meget for i den kommende tid.

For mig har det været noget forbavsende at høre hr. Svend Auken's bemærkninger om de svage grupper og den nøjagtige beregning af  $\frac{1}{4}$  og  $\frac{3}{4}$  – og hvem det var, denne regering og regeringspartierne egentlig ville støtte. Det har nemlig ikke været sagen for os. Men hr. Svend Auken har altså beregnet det til at være  $\frac{1}{4}$ . Det var det også for 5 år siden. Det var det også for 10 år siden. Det er der altså ikke noget nyt i. Selv om vi har fået et regeringsskifte, har vi stadig væk  $\frac{1}{4}$  af vores befolkning som en svag gruppe. Det må være noget af det, som hr. Svend Auken i sit fremtidige politiske arbejde vil gå mere seriøst ind i, at få den gruppe gjort mindre. Det ville være interessant, hvis vi kunne få at vide, hvordan hr. Svend Auken i sin tidligere regeringsplacering har bidraget til at få gjort den gruppe mindre. Den er jo stadig væk  $\frac{1}{4}$  og vil fortsat være  $\frac{1}{4}$  efter hr. Svend Auken's udtalelse. Så er der ikke politik i sagen længere, så er det en opgave, som vi i fællesskab må løse. Lad så være med at gøre det til et stort politisk spørgsmål.

(Kort bemærkning):

### Svend Auken (S):

Selvfølgelig vil der altid være  $\frac{1}{4}$ , der har det dårligere end de sidste  $\frac{3}{4}$ . Det er jo rent statistisk, så det skal hr. Bo Kristensen nu ikke give mig for meget ære af.

Forskellen, mener jeg, mellem tidligere regeringer – og hertil vil jeg gerne henregne tidligere borgerlige regeringer – og den nuværende borgerlige regering er, at man i en situation, hvor det klemmer, ensidigt i den nuværende regerings tid har smidt byrderne i hovedet på de svageste grupper. Tag regeringens forslag om at sætte alle dagpenge ned med 1.000 kr. om måneden, forslaget om at sige, at folk skal på varig hjælp, når de har gået ledige, når de har været på bistandshjælp i 9 måneder, nedskæringerne af det sociale boligbyggeri, nedskæringer inden for hospitalsvæsenet, nedskæringer inden for hele den offentlige forsyning, der især vedrører disse grupper.

Hvad er så forslagene over for de velbjærgede, hr. Bo Kristensen's og min sociale samfundsgruppe? Hvad er det, vi er blevet truet

[Svend Auken]

med af byrder og ofre? Er det det, at man har sagt, man ikke må røre vores enorme rentefradrag og andre ligningsmæssige fradrag? At man vil fjerne beskattningen af produktionsjord? At man ikke vil skride ind over for leasingkontrakter? At man vil fjerne formueskatten? Ja, hr. Bo Kristensen kender jo alle de asociale fordelingsmæssige forslag, som hr. Bo Kristensen underholder alle sine erhvervsforsamlinger med, når han skal prale af, hvad den borgerlige regering vil gøre og allerede har gjort.

Jeg mener, at hr. Bo Kristensen gør klogt i ikke at diskutere ud fra, at vi hævder, at alt var ideelt under tidligere regeringer, og at alt nu er skidt under den nuværende regering, men at diskutere ud fra den forudsætning, at hidtil har det været sådan i Danmark, at der har været bred politisk enighed om, at i krisetider var det især de svage grupper, der skulle hjælpes – mens den nuværende regering gør det stik modsatte.

(Kort bemærkning).

**Bo Kristensen (KF):**

Ja, nu fik vi den ene side af faktorerne én gang til. Men noget af det, som lavindkomstkommissionen også er inde på, er, at det betyder noget, at man har en lav inflation for at sikre, at det ikke går helt galt for lavindkomstgrupperne. Det glemte hr. Svend Auken at tage med i sine betragtninger, der drejede sig om alle de negative faktorer. Renten har også en betydning. Det glemte hr. Svend Auken også. Det er dog to væsentlige faktorer, som man må tage med i det samlede billede, når vi skal se på alt det negative, som hr. Svend Auken fremfører.

I forbindelse med den tale om ensidighed, om alt det, som vi rammer på den ene side, ville det også være rart, hvis hr. Svend Auken ville huske, at forsikringsperioden er udvidet med 8 uger. Man har altså også gennemført belastninger af den anden sektor, så der er ikke ubalance i forhold til den måde, det tidligere har kørt på.

Jeg var tilfreds med at høre bemærkningen om  $\frac{1}{4}$ . Den store indsats, som hr. Svend Auken og hans parti har gjort, har altså ikke bidraget til at få fjernet lavindkomstproblemet nævneværdigt. Det er beklageligt, at situationen er sådan, og derfor er det også synd, at det bliver gjort til en stor politisk sag med

ensidige angreb på den ene side. Jeg synes, at vi hellere i fællesskab skulle finde nogle brede løsninger, som også kan bære længere ud i fremtiden.

(Kort bemærkning).

**Svend Auken (S):**

Selvfølge har der da været positive virkninger af det internationale prisfald, bl.a. på energi, og det internationale rentefald. Selvfølge har disse gunstige virkninger også haft en effekt i Danmark. Den mest målelige effekt, der har været, har imidlertid ikke været på nogen udpræget lavindkomstgruppe. Det har været, at bankerne allerede nu kan konstatere en fortjeneste alene på kursgevinster på 15 mia kr. Regeringen er allerede, så vidt jeg har forstået, gået ind i forhandlinger om at lette dem den byrde, der ligger i forbindelse med skattebetalingen, når det drejer sig om disse kolossale gevinster. Husejerne har også haft kæmpegevinster. Men når regeringen bliver spurgt, om man vil skride ind over for disse grupper, så siger man nej. Derimod fastholder man forslag til opretning af de offentlige finanser, der ensidigt vender den tunge ende nedad.

Jeg vil gerne sige, at under tidligere regeringer har der været gjort store forsøg. Man kunne godt få den opfattelse af lavindkomstkommissionens betænkning, at de var mislykkedes. Jeg synes, hr. Bo Kristensen skal lægge mærke til de afsnit i betænkningen, der handler om indsnævring af lønforhold, der handler om trods alt forbedrede uddannelsesforhold, der handler om forbedrede boligforhold. Der tror jeg hr. Bo Kristensen vil give mig medhold i, at det gør en afgørende forskel, om sigtet med den politik, retningslinjen for den politik, der føres, går i den ene eller i den anden retning.

(Kort bemærkning).

**Bo Kristensen (KF):**

Nu fik vi altså endnu en gang historien om det internationale rentefald, prisudviklingen og energiprisfaldet, som var dem, der bar regeringen igennem. Jeg kan ikke forstå, at man har fremført så stor kritik af alle de økonomiske stramninger, som fandt sted tidligere, end det internationale rentefald slog igennem her i landet. Renten faldt jo i juni

[Bo Kristensen]

måned internationalt. Hvorfor havde vi så ikke rentefald under den socialdemokratiske regering i august måned? Prisudviklingen blev afdæmpet i december, efter at man havde lavet en økonomisk stramning. Energipriserne faldt i marts og i maj måned. Det vil altså sige, at det er noget, der er kommet efter, at man har foretaget disse stramninger. Alle disse faktorer er ting, som tæller med over for lavindkomstgruppen også. Derfor har vi altså lyst til at sige, at der er positive tegn også i de økonomiske sammenhænge.

Hr. Svend Auken nævnte spørgsmålet om indsnævringen af lønforskelle. Jeg tror, hr. Svend Auken vil give mig ret så langt, at der er altså også grænser for, hvor langt man kan gå i en indsnævring af lønforskelle imellem forskellige grupper, for i virkeligheden kan det bidrage til, hvis man bruger skattesystemet, at flytte tyngden over i nogle andre områder, f.eks. sort arbejde og anden beskæftigelse, som kommer uden om de forskellige systemer, uanset hvilken indkomstgruppe man hører til. Der er altså også en fare ved, at der ikke er en motivation i systemet for at tjene en krone mere. Det var noget af det, som jeg sagde i mit første indlæg her i dag.

(Kort bemærkning).

**Marianne Bentsen-Pedersen (SF):**

Jeg synes virkelig, der er grund til at blive imponeret over regeringen. Nu får vi at vide, at man laver stramninger i Danmark, og straks så falder renten – også i udlandet. Vi laver stramninger i Danmark, og straks falder olieprisen – også i udlandet. Det er en fantastisk indflydelse, regeringen har – også på den udenlandske politik.

**Lilli Gyldenkilde (SF):**

Det var dog en fantastisk debat. Når man har været ansat ved forsvaret, så ved man godt, at det bedste forsvar er et angreb, og det lykkedes jo hr. Bo Kristensen. Det var da også hans væsentligste bidrag til denne debat i dag – samt at nævne erhvervslivet og de private virksomheder mindst 10 gange. Det har jeg været inde på, så det skal jeg ikke opholde mig længere ved.

Jeg skal blot sige, at lavindkomstkommissionens betænkning kom i december 1981, så vidt jeg ved, og alle de gebrækkeligheder,

som denne regering har nået at få lavet, har ikke kunnet nå at komme med i den betænkning. Skulle den have været lavet i dag, så havde den set langt værre ud, end den rent faktisk gør. Men det fritager selvfølgelig ikke flertallet i dette folketing for dets ansvar for, at tingene ikke ser bedre ud, end de gjorde, da betænkningen blev afgivet.

Der har indtil nu to gange i historien været et arbejderflertal herinde. De fik ikke lov at sidde så længe, at de nåede at få afgørende indflydelse på tingene, og det er beklageligt, men vi kan jo håbe, at vi får et tredje, og at man så er blevet mere voksne og modne og kan få tingene til at fungere. For ét er i hvert fald sikkert og vist – efter at have hørt debatten her i dag, og efter at have hørt ministeren nu heroppe anden gang – det er meget lidt, der vil blive taget fat i overhovedet.

Det radikale venstre har på visse områder nogle forslag og nogle ideer til, hvordan man kunne komme videre, og jeg kan forstå på fru Lone Dybkjær, at partiet føler et socialt ansvar i den diskussion, vi har her. Derfor begriber jeg ikke, at de kan blive ved med at følge med i den højkonserverative politik, der vil blive ført – og slet ikke på de områder, som vi har berørt temmelig voldsomt her i dag.

Vi har rørt ved kvindeproblemet. Jeg har været helt nervøs for, at det skulle overskygge alle de andre problemer, men jeg vil godt tage fat i lidt af det alligevel. Når arbejdsministeren her siger, at det er vigtigt, at man viderefører det ligestillingsarbejde, og fortæller rørende om, at ligestillingsrådet jo har skrevet breve til nogle råd, nævn og kommissioner, men at der er en vis træghed i systemet, så er jeg da enig i det. Der er en meget stor træghed i systemet. Men jeg er ikke enig i, at man ikke skal prøve at gøre noget andet. Her er det så, vi bliver rygende uenige. Jeg håber ikke, at jeg er så uenig med formanden for ligestillingsrådet, som det umiddelbart kunne lyde til, men jeg mener, vi bliver nødt til at tage fat. Vi bliver nødt til at tage nogle fornyede diskussioner om kvotering. Jeg kan ikke begribe, hvorfor man er så bange for det. Det har været sådan i årevis, at da man havde få mandlige lærere på skolen, lavede man kvoteringer på seminarierne, idet man ville have nogle flere mænd ind. Det har kørt i årevis, uden at et menneske har bekymret

[Lilli Gyldenkilde]

sig om det. Der er ikke blevet råbt op om, at det var imod demokratiet, og jeg ved ikke hvad. Men det bliver der sagt, i samme øjeblik det er kvinder, der forlanger nogle kvoteringsregler. Vi kommer ikke uden om den debat de kommende år. Vi må have nogle kvoteringsregler.

Det, der får mig til at sige det, er, at både ministeren og for den sags skyld samtlige borgerlige politikere, der har været heroppe, har sagt, at vi må lægge vægt på det private erhvervsliv. Jeg er for så vidt enig, selvfølgelig må vi da det, vi kan da ikke afskaffe det private erhvervsliv. Det vil vi faktisk heller ikke. Vi spørger ministeren, om hun har i sinde at være med til at lave nogle andre erhvervsstøtteordninger. Det har vi hidtil ikke kunnet få svar på. Dem vil jeg da godt efterlyse her. Vi ved, at i de kommende 10 år skal vi skaffe 60.000 nye arbejdspladser i den private sektor – efter det, der bliver sagt her – bare for at opsure den ledighed, vi har i øjeblikket, og der kommer nye til. Hvordan det overhovedet skal lade sig gøre, får vi ikke et eneste bud på. Det private erhvervslivs andel af beskæftigelsen i dette land er jo faldet meget og vil falde meget fremover, for der er noget, der hedder den teknologiske udvikling. Den ser man også stort på. Man sætter sig tilbagelænet i stolen og siger: ja men det går nok alt sammen. Det går ikke. Vi kommer til at stå med langt alvorligere problemer end dem, vi står med nu, hvor vi kan tale om, at ¼ af befolkningen er dårligt stillet, og det er dem, vi skal give et løft. Det tal bliver højere de kommende år, hvis vi ikke vil sætte os ned og analysere situationen og se på: hvilke kunstgreb kan vi tage fat i og bruge til at sætte en udvikling i gang i den retning, vi vil have det?

Arbejdsministeren anvendte et udmærket udtryk, som deler kvinder og mænd meget godt. Jeg tror, ministeren sagde noget med, at mænd havde en raket et vist sted, og at kvinderne måske mere gik efter guleroden. Jeg foretrækker også guleroden fremfor raketter, det er helt sikkert, men jeg foretrækker, at der i det mindste sker noget, og det gør der altså overhovedet ikke efter det, der bliver sagt her. Derfor begriber jeg ikke, at de radikale kan blive ved at følge denne politik.

Lawaetz (FP):

Jeg kommer ikke op for at støtte hr. Svend Auken, som jo med store oratoriske evner fejede alt, hvad der skete af godt, af bordet og fremhævede alle sine egne fine ideer – som han ikke kunne gennemføre. Men da jeg ikke tilhører regeringspartierne – som hr. Bo Kristensen – vil jeg godt sige, at også set med mine øjne var det en lidt mager forestilling, for hvilke konkrete ting er der i og for sig i denne redegørelse? Det er rart, man kan tillade sig at sige det, fordi man ikke er med i regeringen. Det er beklageligvis også min opfattelse, at der manglede noget konkret.

Arbejdsministeren sagde meget elskværdigt, at jeg selv kunne svare på mine dumme spørgsmål. Men jeg fik ikke at vide, hvad hele forestillingen kostede. Det kan da godt være, at det er, fordi fremskridtspartiet har en speciel idé om økonomi, at det virkelig interesserede mig, hvad 55 møder, 29 udvalgsmedlemmer og 53 ansatte har kostet. Jeg må så prøve at få det at vide på anden måde, for det interesserer mig fortsat, hvordan man giver sine penge ud, og om man får noget for dem.

Det andet for mig meget vigtige står i sp. 9661:

»Med hensyn til skattepolitikken konstaterer kommissionen, at det nuværende skattesystem kun i meget begrænset omfang virker udlignende. Derfor har kommissionen været inde på en fradragssanering og en hævelse af bundfradraget.«

Videre står der kort:

»Regeringen har ikke aktuelle planer om at følge kommissionens forslag i den retning.«

Det var mit andet vigtige spørgsmål. Er det blevet sådan, at ligegyldigt hvilken minister der kommer på talerstolen, så er man simpelt hen imod at svare på det spørgsmål?

Fremskridtspartiet har gang på gang spurgt: hvad er meningen med det, man lovede i oktober? Vi får intet svar. Det får jeg sikkert heller ikke i dag, men vi bliver nødt til at bore i det. I øjeblikket er der jo stilstand i diskussionen om de omtalte gavechecks, så det er helt berettiget. Netop her, hvor man påpeger at det var noget af det, der kunne hjælpe de lavestlønnede, at man fik et højere bundfradrag, var det måske rimeligt, at det blev berørt fra ministerens side.

Grethe Kindberg Jørgensen (CD):

[Grethe Kindberg Jørgensen]

Ministeren var inde på, at man skulle skaffe arbejdspladser inden for den private sektor og begrænse ansættelsen i det offentlige. Heri er jeg enig. Jeg vil dog ikke undlade at påpege, at man selvfølgelig også inden for det offentlige i øjeblikket må passe på ikke at ændre for meget i strukturen for de forskellige instanser, således at man flytter problemerne fra én sektor til en anden. Her tænker jeg især på den sidste tids megen debat om at flytte visse dele af det offentlige til private institutioner eller omprioritere visse arbejdsopgaver til anden offentlig instans. Jeg tror, man bør tænke kraftigt, og man bør nok overveje en sådan omprioritering, for jeg tror, man kan risikere at komme til at berøre visse lavindkomstområder og kvindeområder, især inden for HK-området. Det er dem, der vil blive ramt. Man vil flytte problemet fra den ene del af landet til den anden.

Fru Anne Grete Holmsgård taler så negativt om den private profit og om det privatkapitalistiske system, vi lever i her i Danmark i dag. Jeg er heldigvis ikke enig med fru Anne Grete Holmsgård i, at det er så dårligt, og jeg vil derfor gerne spørge, om ikke VS her fra denne talerstol vil påpege, hvor man finder et bedre system end det, vi lever i i dag.

Jeg vil bede fru Helle Degn her fra talerstolen fortælle mig, hvor mange kvindelige medlemmer der var i den lavindkomstkommission. Den blev trods alt ikke nedsat under denne regering, men under den tidligere. Så vidt mig bekendt var der to alt i alt: en ministeriel embedsmand og en repræsentant for LO – ud af 30. Jeg synes, socialdemokratiet selv på det tidspunkt skulle have gjort noget mere for at få kvinder repræsenteret dér, hvis det var så vigtigt. Jeg synes, det var dårligt skyts.

Kvinder i mandefag? Ja, det er helt i orden, hvis de fysisk kan klare det. Men for nylig har jeg jo været med på en tur ude at se på forsvar og må nok indrømme, at vi, der går ind for, at vi skal forsvare vort land, godt en gang imellem kan blive en lille smule betænkelige, når man bl. a. på vore mine-læggere ser, at to kvinder ikke kan løfte minen, men skal have mænd til hjælp. Der findes to om bord. Man kan ikke lade være med at tænke på: hvad sker der, den dag vi står i en krigssituation og de to mænd bliver kvæstet eller dræbt, hvem skal så træde til?

Der må være en lille smule realisme, uanset om det er mand- eller kvinde-fag, vi taler om.

Ministeren taler også om min gulerodspolitik. Den vil jeg gerne stå fast på. Hun nævnte forvaltningshøjskolen.

Hr. Svend Auken taler så flot om alt, hvad socialdemokratiet har gjort på lavindkomstområdet, HK-området osv. Så vidt mig bekendt blev denne uddannelse opfundet under den socialdemokratiske regering, men jeg har ikke set den tidligere finansminister gøre ret meget på det område. Mon ikke stadig væk HK-området inden for det offentlige hører med til lavindkomstområdet?

Hr. Svend Auken taler om, at den borgerlige regering klemmer på de forkerte steder. Jeg vil da gerne sige til hr. Svend Auken, når han fremhæver ensidigheden: ensidigheden under den socialdemokratiske regering bestod efter min opfattelse i, at man tog med den ene hånd og gav med den anden; så troede man ikke, at befolkningen mærkede det så meget. Det er vist resultatet af den politik, der blev ført dengang.

#### Arbejdsministeren (Grethe Fenger Møller):

Hr. Svend Auken imponerer jo altid med sin oratoriske evne – mere ved sin oratoriske evne end ved evnen til at lytte. Jeg tilbød at skrive ned, hvad jeg egentlig havde sagt til hr. Svend Auken. Jeg nævnte faktisk syv punkter over for hr. Svend Auken, som i sit første indlæg spurgte om, hvad regeringen ville gøre, og spurgte, om jeg kunne nævne bare ét eksempel på, at regeringen ville gøre noget, som ville komme lavindkomstgruppen til gode. Jeg nævnte faktisk forbedring af konkurrenceevnen, flere varige job, nedsættelse af inflationen, nedsættelse af renten, uddannelse til de unge, forbedring af voksenuddannelsen og nedbrydning af det kønsopdelte arbejdsmarked, således som der også står her i redegørelsen.

Hr. Svend Auken bruger al sin veltalenhed til at tale om, at nu bryder revolutionen løs i Danmark. Jeg ved ikke, om man skal løbe væk eller man skal blive for at overvære, hvor pragtfuld revolutionen bliver – når hr. Svend Auken kommer ind fra venstre i egen-skab af Robin Hood. Han kommer med alle de gode forbedringer, mens derimod regeringen er den store, stygge ulv i dette foretagende og gør alle de modbydelige og forfærdeli-



[Arbejdsministeren]

ge ting. Det er jo ikke rigtigt. Danmark er jo ikke på grænsen af revolution. Vi har lavet nogle besparelser i 1983, og der kommer også nogle i 1984, men at sige, at det danske samfund ikke fortsat er et velfærdssamfund, det ville ikke være rigtigt. Men nu vil hr. Svend Auken altså optræde som Robin Hood og forsvare alle dem, som regeringen har angrebet gennem den lovgivning, der blev vedtaget af folketinget. Det vil altså også sige, at hr. Svend Auken nu må gå ud og forsvare arbejdsgiverne, for vi har jo også forhøjet arbejdsgivernes bidrag til arbejdsløshedskasserne. Men det er selvfølgelig glædeligt for Dansk Arbejdsgiverforening, at den nu har fået en frontkæmper i hr. Svend Auken.

Jeg må vist sige, at indkomstpolitikken da i højere omfang har ramt de bedrelønnede end de laverelønnede, og vi må vel også sige, at pristoppet, som var gældende i fem måneder, også kan siges i hvert fald at have ramt de såkaldt rige – hvordan vi så end skal definere, hvem der er rige og hvem der er fattige i dagens Danmark. Hvad mener hr. Svend Auken om det forslag til pensionsbeskatning, som er indgået som en aftale mellem socialdemokratiet og regeringen? Tager det ikke også noget fra de såkaldt rige, som hr. Svend Auken så gerne vil tage noget fra? Og hvad mener hr. Svend Auken om den overenskomst, der blev indgået på arbejdsmarkedet, hvor arbejdsmarkedets parter inden for 4 pct.-rammen sagde, at man ville fordele 4 pct.-rammen således, at man tog mest hensyn til de lavestlønnede. Det skal regeringen ikke tage æren for, men det er i hvert fald et udtryk for, at man har tænkt på de lavestlønnede.

Jeg vil sige til hr. Rahbæk Møller, at ministrene altså også kan komme i den situation, at de har en rød lampe, som lyser for dem, men jeg mente i og for sig, at jeg havde besvaret spørgsmålet i forbindelse med mit svar til fru Lone Dybkjær, hvor jeg sagde, at jeg mente, det var rigtigt, at man prøvede på at lave en langsigtet analyse af behovet for arbejdskraft set ud fra den teknologiske udvikling, og hvad det er for nogle områder, vi får brug for.

Hr. Lawaetz gentog spørgsmålet om, hvad dette pragtfulde arbejde egentlig har kostet. Det har, så vidt jeg har kunnet få oplyst på kort tid, kostet ca. 10 mill. kr.

Fru Grethe Kindberg Jørgensen var igen inde på det dér med gulerodsfilosofien: der skal være noget, der motiverer folk. Det tror jeg også fortsat er rigtigt. Vi skal have kvinder i utraditionelle fag. Jeg mener også, kvinder kan gøre sig gældende inden for forsvaret; det hele består altså ikke i at rende rundt og bære miner. Der er også andre opgaver, der skal udføres.

Det er højst mærkværdigt, at hver gang en mand – i hvert tilfælde i de nordiske lande – kommer ind på et kvindeområde, så bliver han modtaget som dagens helt, den alternative, den bløde mand, alle kvinder har gået og drømt om, og som man så sjældent træffer i det virkelige liv. Han er så god at have i en daginstitution af hensyn til de enlige mødre. Men når kvinder skal ind på de utraditionelle job, er der enten ikke toiletter, eller også mangler de fysisk styrke, eller hvad ved jeg. Jeg synes faktisk, vi – måske i fællesskab på tværs af partiskellene – skulle hjælpe hinanden med i hvert fald at nedbryde de myter.

(Kort bemærkning).

**Rahbæk Møller (SF):**

Jeg er glad for, at ministeren er villig til at lave det, hun kaldte en analyse af beskæftigelsesmulighederne. Det var nu ikke helt det, jeg spurgte om. Det, jeg spurgte om, var en egentlig prognose med tal på. Kan jeg forstå ministeren sådan, at det er hun villig til at lave, en sektoropdelt prognose af, hvor beskæftigelsesmulighederne vil være i de kommende år under forskellige scenarier?

(Kort bemærkning).

**Lilli Gyldenkilde (SF):**

Jeg har konstateret, selvfølgelig, at denne regering ikke vil gøre noget af det, vi andre gerne vil have den skal gøre. Det har jeg nu konstateret op til flere gange.

Der er imidlertid en enkelt ting, som jeg godt vil erklære mig i hvert tilfælde nogenlunde enig med regeringen og arbejdsministeren i. Det drejer sig om det, der står i sp. 9664 om, at et flertal af kommissionsmedlemmerne har foreslået, at der etableres et fordelingspolitisk råd. Jeg er selv meget loven ved det. Det er vigtigt, at der fremover bliver ved med at blive foretaget undersøgelser og kommes med forslag til, hvordan man kan

[Lilli Gyldenkilde]

ændre på de ting. Det er jeg fuldstændig enig i; man skal fortsætte med det arbejde. Regeringen peger på, at vi jo har socialforskningsinstituttet, og det synes jeg også er fint, de laver et fortrinligt stykke arbejde dér. Men jeg kunne godt lide at vide, hvis kommissionsarbejdet for så vidt skal fortsætte via socialforskningsinstituttet, om det så betyder, at der bliver bedre muligheder for socialforskningsinstituttet til at foretage de her nødvendige undersøgelser.

Det andet, der kalder mig herop, er, at ministeren i sit tidligere indlæg talte om, at der måtte gives bedre vejledningsmuligheder. Det er jeg selvfølgelig enig i. Det er ikke mindst med henblik på, at vi kan få kvinderne til at gå ind i de traditionelle mandeerhverv. Ministeren pegede på, at det ved udslusningen ofte gik galt, fordi man fra kvindernes side ønskede at gå ind i de traditionelle erhverv. Dér tror jeg, en af de veje, man kan gå, er, at man kan forsøge at udsluse i grupper, sådan at man er et par stykker, der kommer ud på sådan en arbejdsplads sammen. De støtter hinanden, og så går det godt.

For det andet nævnte ministeren vejledningen i skolerne. Vi ved, der er problemer i øjeblikket, som jeg håber kan blive løst. Vi havde deputationer forleden dag i udvalget om ungdomsarbejdsløshed; det handlede om uddannelsesvejledningen, og det blev klart for os alle sammen, at der var nogle enorme problemer. Det kan vi også se i den vejledningsberetning, der er kommet fra det udvalg, hvor fru Grethe Philip er formand. Jeg vil godt vide, hvad ministeren egentlig har tænkt sig at gøre for, at den vejledning kan komme i gang. Ellers er der ikke noget af det, der er fremadrettet.

#### **Arbejdsministeren (Grethe Fenger Møller):**

Til hr. Rahbæk Møller vil jeg gerne sige, at det, jeg har givet tilsagn om, var den analyse, som fru Lone Dybkjær efterlyste i sit indlæg, og som jeg finder er særdeles væsentlig. Jeg mener ikke at kunne give tilsagn om en analyse af den art, som blev ønsket fra hr. Rahbæk Møllers side.

Med hensyn til det, fru Lilli Gyldenkilde sidst var inde på, vil jeg sige, at der jo allerede i dag heldigvis sker noget på området, og at vi bør sikre, at også folkeskolens erhvervs-

praktik bliver mere ligestillingsorienteret. Det kunne man f.eks. gøre ved at bruge de tekniske skoler i erhvervspraktikken. Der har været etableret forsøg, hvor de unge – og det gælder pigerne – bliver tvunget til at deltage i praktikforsøg på de tekniske skoler. Det vil sige, at pigerne – det må man godt kalde dem i den aldersgruppe – får nogle utraditionelle erfaringer, som kan indgå i deres overvejelser om erhvervsvalg.

Et andet forsøg er gået ud på, at man har ladet skolevejlederen og ligestillingskonsulenten tilrettelægge et praktikforløb for piger og drenge hver for sig. Man har altså orienteret pigerne om, hvilke muligheder de havde, og man har forsøgt også at inddrage deres forældre. Det tror jeg faktisk er meget vigtigt. Jeg har set nogle artikler, hvor det ikke var forældrene, der var problemet, men det var bedsteforældrene, der sagde: nej, du skal ikke ud at lave sådan noget.

Der er også som forsøg etableret indslusningskurser på enkelte tekniske skoler for kvinder. Det gøres i et samarbejde med arbejdsformidlingen og ligestillingskonsulenten, og visiteringen sker i samarbejde med disse. Der har også været forsøg med at bruge EIFU-kurser som vejledningskurser for kvinder, også i samarbejde med arbejdsformidlingen og ligestillingskonsulenten, og der har været et praktisk arbejde inden for jern og metal, bygge- og anlægsarbejder, træ og montage. Jeg kan sige, at det er planlagt, at man vil lave et forsøg i Frederiksborg amt i efteråret 1983, der skal sikre et sammenhængende forløb gennem sammenkobling af en række af de eksisterende foranstaltninger, således at man starter med en EIFU-agtig introduktion, og så kombinerer man det med en periode med praktisk arbejde og vejledning, og herefter kan man så optages enten på specialarbejderkursus eller på EFG-basisår som endelig udslusning til arbejdsmarkedet. Det bliver spændende for os, synes jeg, ligesom at følge, hvordan denne forsøgsordning kommer til at køre.

Derudover laver man altså nogle særlige støttegrupper for kvinder og indslusningsmodeller. Jeg er meget enig i det, fru Lilli Gyldenkilde sagde. Jeg tror ikke, at man skal sende kvinderne ud alene; man skal sende dem ud nogle stykker sammen, således at de ligesom psykisk kan bakke hinanden op i den nye arbejdsituation.

(Kort bemærkning).

**Rahbæk Møller (SF):**

Så må vi jo konstatere, at regeringen tillader sig at afvise en analyse, der viser, at regeringens politik med sikkerhed vil føre til stor og stærkt stigende arbejdsløshed, uden at være villig til at komme med nogen som helst form for moddokumentation, der rækker ud over henvisning til en eller anden erhvervsdrivende, der har sagt, at han kan beskæftige et par tusinde mennesker i sin virksomhed. Det må vi så tage til efterretning.

(Kort bemærkning).

**Lone Dybkjær (RV):**

Jeg tager det som en kort bemærkning, også for at tvinge mig selv til at gøre det kort.

Når arbejdsministeren var så langt inde i hele spørgsmålet om praktikpladser og måden at håndtere det på, får det mig til at sige, at jeg ikke føler, at vi overhovedet har løst det problem på nuværende tidspunkt på tilfredsstillende måde – ikke det, som arbejdsministeren var inde på her, men spørgsmålet om at få oprettet nye praktikpladser. Jeg ville ikke have taget det op, medmindre arbejdsministeren selv havde været temmelig vidt omkring i dag på dette felt.

Jeg vil godt spørge, om regeringen har overvejet at oprette et centralt sted, hvor man kan henvende sig, når det drejer sig om at oprette en praktikplads og få godkendt en uddannelsesaftale.

Når jeg også tager dette op her, er det, fordi jeg har indtryk af, at det måske specielt rammer på nogle af kvindeområderne. Jeg har et helt konkret eksempel, hvor et menneske i 3 måneder har arbejdet hårdt for overhovedet at finde ud af, hvad vedkommende skulle gøre – det er en, der kender systemet – uden overhovedet at komme nogen vegne, bl.a. fordi der er en enorm træghed i systemet. Der vil jeg godt spørge, om det har været overvejet – eller om ministeren vil overveje – simpelt hen i en periode at lave et kontor, så man kan henvende sig ét sted for at få at vide, hvordan man får oprettet en praktikplads, og hvordan man kan få godkendt en uddannelsesaftale og få den fornødne hjælp hertil, for det savnes der altså i dag.

(Kort bemærkning).

**Lilli Gyldenkilde (SF):**

Det, der kalder mig herop, er dels at sige tak for den udmærkede redegørelse fra arbejdsministeren om, hvad der rent faktisk bliver foretaget; og vi hørte, at der foretages noget.

Men det, mit spørgsmål gik på, var mere, at det overordnede vejledningsråd, man har nedsat, og hvori fru Grethe Philip er formand, nu har afgivet en beretning. Vi kan af beretningen se, at man har nogle besværligheder, kan man vist sige. Vi får også henvendelser fra organisationen FTF, som siger, at man har skrevet til arbejdsministeren – uden at høre noget igen – for man kan ikke begribe, at FTF, hvor man har organiserede lærere inden for området, ikke kan få lov til at være med i det overordnede vejledningsråd, som nu skal lægge retningslinjer. Det kan for os andre også godt være lidt uforståeligt, hvorfor FTF ikke er med i det råd, når man nu så gerne vil og har kompetence på området, så meget mere som arbejdsministeren jo siger, at det er vejledningen allerede i skolerne, vi skal have fat i. Det er jeg enig i. Kan vi få vejledet bedre, så man tør gå ind i ultraditionelle job, er det godt. Det er ikke sikkert, at ministeren kan svare nu, men det er i håb om at få et svar, at jeg kom herop for sidste gang.

**Arbejdsministeren (Grethe Fenger Møller):**

Jeg håber også, at jeg kommer herop for sidste gang i denne sag. Jeg er ikke i stand til at svare på fru Lilli Gyldenkildes spørgsmål her, men vil selvfølgelig gerne gøre det gennem arbejdsmarkedsudvalget.

Så kan jeg svare positivt på egne vegne på fru Lone Dybkjærs spørgsmål, at vi må prøve at lette dette, men det er som sagt undervisningsministerens ressort, så jeg skal ikke binde ham – for jeg ville ikke bryde mig om, at han en dag stod og bandt mig på noget andet – men sige, at det må være rigtigt, at vi gør alt for at få systemet til at være så fleksibelt som muligt.

Hermed sluttede forhandlingen.

Den næste sag på dagsordenen var:

## 2) Første behandling af lovforslag nr. L 182:

Forslag til lov om ændring af lov om arbejdstilbud til ledige.

Af Lilli Gyldenkilde (SF) m.fl.

(Fremsat 6/4 83).

Lovforslaget sættes til forhandling.

### Forhandling

#### Arbejdsministeren (Grethe Fenger Møller):

På baggrund af bemærkningerne til forslaget synes det at udspringe af de problemer, der har været i Vestsjællands amt med at skaffe et tilstrækkeligt antal arbejdstilbud.

Jeg har tidligere over for folketinget oplyst, at jeg har iværksat en række foranstaltninger for at råde bod herpå, og at meget tyder på, at problemerne snart er løst. Jeg har imidlertid også lovet at følge sagen tæt og herunder overveje, om der skal tages yderligere skridt.

Lad mig for en ordens skyld slå fast, at ledige efter arbejdstilbudsordningen har krav på et arbejdstilbud, inden de mister tilknytningen til arbejdsmarkedet, og det får de også i de allerfleste tilfælde. I de enkelte tilfælde, hvor det alligevel ikke lykkes – og jeg behøver vel næppe her at erindre om, at denne ordning er under et meget stort pres – har den pågældende fortsat ret til at få et arbejdstilbud snarest muligt. Der bliver i disse enkelte situationer ydet en særlig indsats for så hurtigt som muligt at give et arbejdstilbud.

Det er således min opfattelse, at arbejdstilbudsordningen på det punkt, som lovforslaget omhandler, fungerer godt nok, når man tager omstændighederne i betragtning. Jeg mener derfor ikke, at der er behov for dette lovforslag, og jeg mener samtidig, at forslaget ville kunne få den uheldige virkning, at de institutioner, der i dag gør en betydelig indsats for at give arbejdstilbud i rette tid, ville kunne miste noget af tilskyndelsen her til, i hvert fald i særlig presserende situationer, hvor de er sikre på, at de ledige fortsat kunne oppebære arbejdsløshedsdagpenge.

Lad mig tilføje, at forslaget reelt også betyder en indgribende og en principiel ændring af 26 ugers reglen i arbejdsløshedsloven.

Ud over at der er tekniske problemer her ved, finder jeg ikke, at man på det aktuelle grundlag således kan ændre et grundlæggende

princip i arbejdsløshedsforsikringssystemet. Jeg vil på alle måder arbejde for, at de gældende regler overholdes, men regeringen kan ikke medvirke til lovforslagets gennemførelse. Dette hænger måske også sammen med, at lovforslaget efter min opfattelse er udtryk for en sammenblanding af reglerne i § 55 og § 72 i arbejdsløshedsloven; det er 26 ugers reglen og arbejdstilbudsreglerne. Disse to sæt regler omhandler helt forskellige problemstillinger. Formålet med 26 ugers reglen er nærmere at fastsætte retningslinjer for, i hvor lang tid et arbejdsløshedskassemedlem kan bevare sin dagpenget. Efter bestemmelsen kræves det som en af betingelserne for udbetaling af dagpenge, at der skal foreligge en tilknytning til arbejdsmarkedet i form af 26 ugers arbejde inden for de sidste 3 år. Arbejdstilbudsreglerne har derimod til formål at genoptræne og vedligeholde de lediges arbejdsevne og at udvide den samlede beskæftigelse i samfundet og har således deres egen selvstændige begrundelse. Det er f.eks. i konsekvens af, at der er fortsatte regler om, at arbejdstilbud skal gives efter en vis ledighedsperiode. Arbejdstilbudsreglerne er således ikke et udtryk for en garanti for, at de ledige fortsat kan oppebære dagpenge. Jeg mener derfor, at det rigtigste er at løse eventuelle problemer i arbejdstilbudsordningen gennem de dér gældende regler og ikke ved at ændre på reglerne i et principielt andet regelsystem, og skal derfor som sagt afvise lovforslaget.

#### Svend Auken (S):

Lovforslaget fra socialistisk folkeparti giver anledning til 6 bemærkninger. Den første skal være, at de langtidsarbejdsløse naturligvis ikke skal undgælde for forsømmelser hos det offentlige. Det kan ikke være rimeligt, at de mennesker, der helt uden egen skyld har mistet dagpengeretten, skal betale for forsømmelighed hos det offentlige.

Den anden bemærkning er, at jeg ikke mener, SF har haft en heldig hånd med udformningen af forslaget, selv om vi er enige om hensigten. Jeg tror af de grunde, som også arbejdsministeren har været inde på, at det ikke er den rigtige måde at gøre det på, som SF har lagt op til, men det er ikke det samme som at sige, at der ikke er et problem, der skal løses. Vi er enige med SF i, at pro-